

SKEPTIKKO

4/2009

PSYYKIKKO
HELSINGISSÄ

MENTALISTI
TAMPEREELLA

MENTALISTI
TV-sarjassa

Julkaisija:

SKEPSIS^{RY}

#83

PL 483
00101 Helsinki
www.skepsis.fi

Päätoimittaja: Risto K. Järvinen

E-mail: editor@skepsis.fi

Toimitus:
Närhitie 11
01450 Vantaa

Toimitusneuvosto: Jukka Häkkinen,
Juha Merikoski, Markku Myllykangas,
Jussi K. Niemelä.

Taitto: Tampereen seudun
Työllistämisyhdistys Etappi ry Mediapaja

Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset
ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä
välttämättä edusta toimituksen, Skepsiksen
tai ECSO:n virallista kantaa.

(ECSO = European Council of Skeptical
Organisations. Skepsis ry on ECSO:n
jäsen.)

Painopaikka: Meripaino

ISSN 0786-2571

SEURAAVA SKEPTIKKO ILMESTYY JOULUKUUSSA.
LEHTEN TARKOITETTU MATERIAALI TULEE
OLLA TOIMITUKSESSA JOULUKUUN 13. PÄIVÄÄN
MENNESSÄ.

SISÄLTÖ

4 RISTO K. JÄRVINEN:

Enqvist Puolimatkalke:

**Antakaa tieteen mennä
menojaan!**

11 ADA:

Skepponen

12 RISTO K. JÄRVINEN:

Psyykikko testissä

14 PERTTI LAINE:

Puheenjohtajan palsta

15 RISTO K. JÄRVINEN:

Rauni-Leena Luukkanen-Kilde:

– Still going wrong

16 RISTO K. JÄRVINEN:

Patrick Jane

**– maailman suosituin
skeptikko**

19 JOSE AHONEN:

Mentalisti Pete Poskiparta:

**Tieto yliluonnollisista
kyvyistäni on vahvasti
liioiteltu**

23 Skeptikko 20 v. sitten

24 JOSE AHONEN:

Näin teet paranormaalien ilmiön

26 Ihme juttuja

29 JUHA LEINIVAARA:

**Tämä parodia voi pelastaa
henkesi**

30 JUHO RITOLA:

Kriittisen ajattelun perusteita

42 SAARA JÄRVINEN:

KIRJAT: Yliluonnollisen
viihdyttävää

48 Summary

KANSI JA TÄMÄN SIVUN KUVA: TV-SARJA "MENTALISTIN"
HAHMO PATRICK JANE ON TÄLLÄ HETKELLÄ MAAILMAN
SUOSITUIN SKEPTIKKO.
KUVAT: MTV3

SKEPSIS^{RY}

Yli 20 vuotta kysymyksiä

Minä tunnustan. Minulla on hämähä menneisyys. Ei, minusta ei ole otettu eroottisia kuvia nuoruudessaani. Minä en ole kuvannut kissantappovideota. Minä en ole saanut ilmaiseksi metriäkään tuppeensahattua lautaa.

Ei, skeptikkona ja Skeptikko-lehden päätoimittajana olen tehnyt jotakin paljon vakavampaa.

Olen uskonut paranormaaleihin ilmiöihin. Olen yrittänyt lukea ajatuksia, liikuttaa mielen voimalla tulitikkuaskia, irtautua ruumiistani.

Olen uskonut Jumalaan. Ja Jeesukseen. Ja jopa Pyhään Henkeen. Olen pyrkinyt lähetystöihin. Olen itkenyt kirkkohautajaisissa. Olen kaatunut alttarilla Seppo Juntusen ja Pirkko Jalovaaran käsittelyssä. Olen saanut vastauksen rukoukseeni: viiden vuoden yrittämisen jälkeen minusta tuli onnellinen isä.

Olen harjoittanut transsendenttista meditatiota. Olen seissyt initiaatiotilaisuudessa kiolo kädessäni hindulaisen vihkiveden pirskallessa päälleni. Olen herkistynyt niin, että olen lopettanut tupakoinnin, viinanjuonnin ja lihan-syönnin. Olen alkanut tietää asioita etukäteen.

Olen ollut buddhalainen. Olen tavoitellut valaistumista vakavissani. Olen opiskellut japanin kieltä tarkoitukseni liittyä zen-luostariin.

Olen alleviivannut Jari Sarasvuon kirjaa ”Siinä sankari”.

Minä puolustaudun.

En enää usko paranormaaleihin ilmiöihin, koska minkäänlaista näyttöä niiden olemassaolosta ei vielääkään ole. Kyseessä oli valitettava nuoruuden hairahdus.

En enää usko Jumalaan, vaan suggestioon ja valikoivaan muistiin. Minä halusin us-

koa, koska tarvitsin häneltä jotakin. Lapsi on nyt 12-vuotias ja opiskelee koulussa uskontoa, koska se on tärkeä osa kulttuuriamme. Uskoni oli korkeintaan hätävarjelun liioittelua.

En koskaan uskonut transsendenttiseen meditaatioon liittyvään salahindulaisuuteen ja Maharishi-potaskaan. Rentoutuskeinona miehistekely toimii. Minua ei haittaa, että mantrani liittyy Shiva-jumalaan, koska en jumaliin usko. Edelleenkin tiedän asioita ennalta, mutta nyt muistan myös väärät arvaukset. Rikesakko riittää mielestäni rangaistukseksi.

En enää usko buddhalaisuuteen. Haluan elää, en valaistua – istua lootusasennossa typerä hymy naamallani kaksitoista tuntia päivässä henki asetonilta haisten. Vetoan syynta-keettomuuteen.

Tunnustan kaikki syntini, jottei kenenkään tarvitse kaivella menneisyyttäni esiin ja paljastaa hämähäriä taustojani keskustelupalstoilla. Kenenkään ei tarvitse pohtia todellisia vaikuttimiani skeptikkona ja lehden tekijänä, tulkita lauseitani ja synnyttää salaliittoteorioita.

Tällaista nimittäin tapahtuu. Mutta miksi ei koskaan niille, jotka ovat hurahtaneet rajatietoon?

Skeptikko muuttuu ihmisenä, mutta hörhö pysyy aina hörhöenä. Miksi emme koskaan saa lukea seuraavanlaisia paljastuksia? Juhan af Grannin synkkä nuoruus – polki viljakuvioita humalapäissään pellolle. Astrologi Seppo Tanhuan karmea menneisyys – opiskeli yliopistossa vakavissaan astronomiaa. Homeopaattilääkäri Liisa Sulkakoski jäi rysän päältä kiinni – söi aspiiriinia päänsärkyyn.

RISTO K. JÄRVINEN

Enqvist Puolimatalle:

Antakaa **TIETEEN** mennä menojaan!

”Päästäkää jo irti, antakaa tieteen mennä menojaan! Sen askellus, löydökset, teoriat – olivatpa ne millaisia tahansa, kuinka vaikeasti ymmärrettäviä tahansa tai miten intuition tai Raamatun vastaisia tahansa – eivät sinänsä uskoa tahraa”, Kari Enqvist esitti Tapio Puolimatalle ja hänen kannattajilleen.

Suomen evankelisluterilainen Opiskeli- ja koululaislähetys OPKO ry järjesti lokakuussa Helsingin yliopiston Porthaniassa tilaisuuden, jossa professorit Kari Enqvist ja Tapio Puolimatka keskustelivat aiheesta ”johtaako tiede ateismiin”. Enqvist, Skepsiksen tieteellisen neuvottelukunnan jäsen, osoitti että kreatiivistien tilaisuuksiin kannattaa osallistua siitä uhasta huolimatta, että he voivat jälkeempäin mainostaa ”yliopistolla pidettyä luentoaan”, jossa ”puhumassa oli Tieto-Finlandian voittanut kosmologian professori”.

Haaste kannattaa ottaa vastaan, jos on verbaalisesti, tiedollisesti ja älyllisesti huippuluokkaa. Kari Enqvist on. Skepsiksen huuhaapalkinnon viime vuonna saanut kasvatustieteen professori Puolimatka ei saanut lokakuun tapahtumasta sulkia hattuunsa, sillä Enqvist pesi hänet keskustelussa kuusi-nolla.

Tiede on varmin tapa saada tietoa

Enqvist kritisoi alustuksessaan tilaisuuden otsikkoa.

- Johtaako tiede ateismiin? Kysymys on sellainen, jonka vain uskonnollinen fundamentalisti voi esittää. Kysymys on mieletön ja kertoo, ettei sen esittäjä ymmärrä, mitä tiede oikeasti on.

- Tiede ei ole kaiken tietomme summa. Tiede on metodi, tapa saada tietoa. Siihen ei liity mitään mystistä. Se on arkiajattelua ja tavalista havainnointia, mutta äärimmilleen hiottuna. Välttääkseen arkipuheen epäselvyyksiä ja monimielisyyksiä tiede pyrkii käyttämään matematiikkaa, joka on aina yksikäsitteistä. Kun sanotaan, että $1+1=2$, ei tulkinnoille jää sijaa. Sanat sen sijaan viettelevät ja johtavat harhaan, kuten Puolimatkan puheissa on kuultu.

- Tiede ei luota pelkästään silmiin ja korviin. Havaintotarkkuuden lisäämiseksi ja virheiden välttämiseksi tieteessä käytetään apuna eri-

laisia laitteita, koska ihmisaistit pettävät helposti. Ihmismieli on oikukas ja helposti johdateltavissa.

- Jo varhaiset tähtitieteilijät mittailivat tähtien sijaintia kulmalevyllä ja siihen liitettyllä tähtäinsauvalla. Galileo Galilei otti avuksi teleskoopin. Virhelähteiden eliminoimiseksi havaintoja pyritään tietysti tekemään täysin kontrolloiduissa olosuhteissa, jos se on mahdollista, ja toistamaan jopa miljardeja kertoja, kuten esimerkiksi Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskuksen Cernin LHC-kiihdyttimessä.

- Näin me teemme, koska käytäntö on osoittanut, että kyseessä on ylivoimaisesti paras ja varmin tapa saada tietoa. Kännykät ja kuulennot, käsitys aineen olemuksesta ja vaikkapa sähkö ovat asioita, joissa sisäisellä ilmoituksella, syvällä vakaumuksella tai abstraktilla filosofoinnilla ei ole osaa eikä arpaa.

Finnifilosofiaa

Mitään loogista pakkoa empiirisen tieteen ylivertaisuuteen ei Enqvistin mukaan ole, mutta käytäntö, joka on armoton ja lahjomaton tuomari, on vuosisatojen kuluessa vain kaivertanut tieteen voittoisuuden viestin vastahakoisien ihmiskunnan tajuntaan.

- Tiede ei siis ole sama asia kuin tieto. Se käy ilmi arkipuheestamme. Sanomme, että tiedettä tehdään. Me tiedemiehet teemme tiedettä, emme tietoa. Tiede on tekemisen väline, eikä se sellaisena ole deistinen tai teistinen sen paremmin kuin ateistinenkaan. Tiede on uskonnotonta. Se on metodi, joka ei piittaa Jumalan olemassaolosta.

- Tämä ei johdu siitä, että tiede jotenkin pyrkisi väistämään uskonnollisia kysymyksiä. Tieteen objekteilla ei ole mitään rajoitusta. Sen kohteena on kaikki, mikä on olemassa, kaikki julkinen tieto, minkä hiottu arkijärki voi saavuttaa. Mikään ei ole sille vierasta, eikä mikään ole sille pyhää.

Enqvist totesi Puolimatkan esittävän argumentteja fysikalismia vastaan. ”Sinun ei kuitenkaan tarvitse kuin kertoa, mikä on se evidenssi, joka kumoaa uskonnollisen uskosi. Jos sitä ei ole, uskosi ei voi perustua evidenssiin, vaan se on pelkkä tuntemus.” Puolimatka ei tähän osannut vastata.

- Uskonto kuitenkin rajaa itse itsensä tieteen ulkopuolelle. Minullekin on monta kertaa julistettu, että tiede ei voi todistaa, ettei Jumalaa ole olemassa. Tämä ei ole syvälinen oivallus. Siinä huomio kiinnittyy lähinnä voitonriemuun ja helpotukseen, jolla nämä sanat lausutaan. Se on sukua herätykselle, jonka jokainen teini-ikäinen joskus kokee havahtuessaan huomaamaan, että kaikki voikin olla harhaa. Kutsuisin sitä finnilosofiaksi.

- Silloin unohdetaan, että on ääretön määrä asioita, joiden olemattomuutta tiede ei voi todistaa, eikä pyri todistamaan. Tiede ei voi todistaa, ettei tietokoneen näppäimistöönkin ilmaantunut ”Qwerty” ole olemassa. Itse voin uskoa vakaasti, että Qwerty on olemassa, vaikka kysyttäessä en osaa kertoa, millainen olento se on. Voin ehkä sanoa, että Qwerty on suuri tai saa aikaan monia asioita. Voin vaatia, että tiedemiehet ottavat Qwertyn huomioon kaikissa tomissaan ja lähtevät siitä oletuksesta, että Qwerty on olemassa.

- Mutta käytännön tieteessä, sen lattiata-solla, mitä minä edustan, minne puolivillaisen filosofoinnin kaiku ei enää kanna, me emme Qwertystä piittaa, ellei joku osaa sanoa, mitkä havaintoseikat voivat osoittaa, ettei Qwertyä ole olemassa.

Vetoaminen uskonnolliseen kokemukseen on merkityksetöntä

Enqvist kertoi, että kukaan ei osaa sanoa, mitkä havaintoseikat voivat osoittaa, ettei Jumalaa ole olemassa.

- Kaikki filosofiset nokkeluudet, vakuuttelu, kaikki vihjailu ja todennäköisyyksiin vetoaminen on tieteen kannalta yhdentekevää, jollette osaa kertoa, mitkä havaintoseikat osoittavat, ettei Jumalaa ole olemassa.

- Vetoaminen uskonnolliseen kokemukseen ja finnilosofointi erityisestä jumaluusaistista on tyystin merkityksetöntä. Mitkä ovat ne

kokeet tai havainnot, jotka tulevat sukupolvet voivat suorittaa; jotka osoittaisivat, ettei Jumalaa ole olemassa? Jos vastaus on, että sellaisia kokeita tai havaintoja ei ole, jos tyydytään julistamaan, ettei tiede voi todistaa, ettei Jumalaa ole, silloin Jumalaa ei tieteelle ole olemassa. Tässä mielessä tiede on täysin uskonnotonta.

- Uskonnollisilla lauseilla on usein kokemuslauseen muoto. Tämä hämää jotkut kuvittelemaan, että se kertoo jotakin empiirisestä todellisuudesta. Lause ”Jumala on olemassa” on samanmuotoinen kuin lause ”Planeetta Mars on olemassa”. Jälkimmäinen on aito kokemuslause, koska voin tarkkaan kertoa, miten se on falsifioitavissa. Tämä pätee myös lauseisiin kuten ”Auringon keskustan lämpötila on miljoonia asteita”. Vaikka emme kykene näkemään suoraan auringon ytimeen, tämä väitelause riippuu täsmällisellä tavalla suuresta joukosta muita kokemuslauseita. Lause ”Jumala on olemassa” on sen sijaan eräänlainen mantra; huudahdus ja oman uskonnollisen uskon vahvistus. Mutta se ei ole kokemuslause, eikä siksi ole sisältönsä puolesta tieteen kohteena.

- Toki uskontoa voi tutkia ja sitähan uskontotiede tekee, mutta tieteelliseksi opiksi ei uskonnollisista lauseista ole. Ei ole kokeita tai havaintoja, jotka ne voisivat osoittaa vääräksi. Tämän hyväksyy myös suurin osa uskonnollisista ihmisistä. Fundamentalistit sen sijaan haluavat kenties psykologisista syistä uskoa, että Jumala sittenkin ikään kuin paistaa havaintojen lävitse.

Teistisen maailman evidenssi on väärin ymmärrettyä tietoa

Kirkon tutkimuskeskuksen tutkimus kertoo Enqvistin mukaan, että Suomessa on jostakin syystä fundamentalisteja suhteellisesti enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Enqvist si-

teerasi tutkija Kimmo Ketolaa fundamentalismia määritellessään.

- Fundamentalismiin kuuluu huoli ja pelko oman uskonnollisen perinteen ja aseman heikkenemisestä yhteiskunnassa: Jumalaton nykytiede uhkaa ja salaliitot hyökkäilevät, joten fundamentalistit kasaavat vankkurinsa linnoitukseksi ja väittävät sieltä näkevänsä tieteellistä evidenssiä.

- Fundamentalistien vastustuksen kohteiden suhteen ollaan valikoivia. Modernia luonnontiedettä ei vastusteta kokonaisuutena – en ole kuullut hydrodynamiikkaa, pehmeä-kiinteä -aineen fysiikkaa tai kvanttielektrodynamiikkaa kritisoivia ääniä. Sen sijaan evoluutio on nostettu arkkisaatanan osaan.

- Fundamentalistien todellisuus on jaettu yksiselitteisiin ja kompromissittomiin hyvän ja pahan sekä valon ja pimeyden alueisiin, uskoviin ja ateisteihin. Minä en pidä itseäni ateistina, vaan olen uskonnoton.

Enqvist kertoi, että se valikoiva evidenssi, jota teistisen maailmankuvan tueksi tarjotaan, on usein väärinymmärrettyä tietoa. Sillä ei ole pysyvyyttä, vaan astrologien tavoin se ollaan valmiit unohtamaan heti, kun se tuntuu osoittavan ateistiseen suuntaan.

- Newton uskoi, ettei aurinkokunta ole staabiili, vaan että Jumalan piti aina aika ajoin korjailla planeettojen liikkeitä. Jupiter näytti nimittäin olevan kiihdyttämässä nopeuttansa ja Saturnus jarrutteli. Kyseessä oli kolmen vuosisadan takainen erittäin voimakas vihje Jumalan olemassaolosta. Sitten ranskalainen Pierre-Simon Laplace osoitti vuonna 1786, että Saturnuksen jarruttelu kompensoi Jupiterin kiihdytyksen ja että tässä suhteessa nämä planeetat vaihtelivat rooleja aina 900 vuoden välein. Saturnus kiertää auringon kaksi kertaa siinä ajassa kuin Jupiter viisi, ne kohtaavat joka 59. vuosi. Näin planeettojen radoissa syntyy pieniä painovoimahäiriöitä, jotka kasautuvat vuosien mittaan havaituiksi poikkeamiksi.

Enqvist ei tilaisuudessa ehtinyt puolustaa omaa maailmankuvaansa tai edes kertoa, mikä se on. Hän toivoi, että aiheesta järjestettäisiin toinen keskustelutilaisuus.

- Niinpä Laplace saattoi todeta, että vaikka ennen näiden kahden planeetan epäsäännöllisyydet näyttivät universaalin gravitaatiolain puitteissa selittämättömiltä, niin nyt ne muodostavat yhden sen merkittävimmistä todistuksista.

- Miksi meillä vielä yli 200 vuotta Laplacen jälkeen on edelleen kristillisiä kirkkoja? Eikö Newtonin jumalahypoteesi tullut näin kumotuksi? Se evidenssi, jonka piti todistaa Jumalan olemassaolosta, kumottiin hieman alle sata vuotta siitä, kun se esitettiin. Mutta ei, mikään evidentialinen seikka ei voi todistaa, ettei Jumalaa ole.

- Niinpä fundamentalistinen huomio kiinnittyi uusiin seikkoihin. Nyt vedotaan luonnonvakioiden suuruuksiin tai alkuräjähdykseen, kun halutaan väittää, että luonto vihjaa Jumalaan. Tämä

tehdään usein hyvin vähäisellä ymmärryksellä, esimerkiksi todennäköisyyksien luonteesta.

Enqvist esitti esimerkin todennäköisyyksistä:

- Ottakaa euron kolikko, heittäkää sitä sata kertaa, merkitkää saatujen kruunujen ja klaavojen jono muistiin. Todennäköisyys sille, että saitte juuri tuon jonon, on yhden suhde triljoonaan triljoonaan. Siinä se kuitenkin tapahtui teidän nenänne edessä. Se ei todista aistien takaisesta maailmasta tai mystisestä kädestä, joka ohjailee kolikkoa. "Ihme" on kuitenkin tapahtunut – pelkästään satunnaisuuden ansiosta. Kun väitetään olevan paljon todennäköisempää, ettei mitään olisi olemassa kuin että jotakin on olemassa ja kerrotaan tämän viittaavaan älylliseen suunnitteliinaan, tehdään pelkästään halpaa demagogiaa.

Uskon heikkoutta

Enqvist painotti, että on yhdentekevää, ketkä tiedettä tekevät ja millaisin motiivein – niin kauan kuin tieteen menetelmiin luotetaan.

- Satoja vuosia sitten Euroopan kaikki tiedemiehet olivat enemmän tai vähemmän kristillisiä fundamentalisteja. Kopernikus asetti maan kiertämään aurinkoa, koska oli uusplatonisti ja uskoi, että auringon kuului olla luomakunnan korkeimmalla valtaistuimella. Kepler tutki planeettaratoja vakaana aikeenaan osoittaa, että niistä löytyy täsmällisiä numeerisia harmonioita. 200 vuotta sitten Englannissa pehmeästä kalkkikivestä alettiin kaivaa innokkaasti fossiileja, jotta voitaisiin todistaa Raamatun vedenpaisumuskertomuksen olevan totta. Michael Faraday, sähkön ja sitä kautta koko teollistuneen maailmamme isä, kuului pieneen skotlantilaiseen fundamentalistilahkoon ja uskoi, että luontoa tarkasti tutkimalla siitä löytyisi Jumalan tahto ja tarkoitusperä.

- Nykyään lähes kaikki eturivin tiedemiehet ovat ateisteja tai uskonottomia.

Se, että näiden tutkijoiden motiivit ovat olleet ristiriitaisia, on Enqvistin mukaan yhden-
tekevää, koska heitä on yhdistänyt – olivatpa he platonisteja, fundamentalistikristittyjä tai ateisteja – yksi seikka: he ovat luottaneet tieteen metodiin.

- Se on ollut opaskoira, joka ohjaa sokeaa.

- Keplerin suuruus näkyi siinä, että hän lopulta, kahdeksan vuoden jälkeen, kykeni luopumaan ennakoasenteistaan, kun tieteen vainukoira kiskoi hänet toisaalle. Kahdeksan vuoden kamppailun jälkeen hän pystyi tunnustamaan, ettei havaintomaailmassa näkynyt jälkeäkään hänen pyhistä harmonioistaan, vaan että planeettaradat olivat epäpyhiä elipsejä.

- Tämän uskaliaisuuden vuoksi me hänet muistamme, emme siitä että hänellä oli puoli-

villaisia filosofisia ajatuksia, jotka kiinnostavat enää korkeintaan tieteen historioitsijoita.

Enqvist muistutti, että vuosisatojen kuluessa luonnossa on nähty milloin mitäkin todisteita luojan kädenjäljestä.

- Tyypillistä on, että yksi toisensa jälkeen nämä heikot signaalit ovat lisääntyneen ymmärryksen myötä hiipuneet kokonaan pois. Se evidenssi, jonka piti olla niin varmaa ja niin kristillisen voittoisaa, on vähin äänin unohdettu. Tilalle on keksitty uusia ”todisteita”, sillä fundamentalistin toivoa ei sammuta rankkasadekaan. Tämä on eräänlaista uskon heikkoutta, luovuttamisen vaikeutta.

Sokea ohjaa koiraa

Alustuksensa lopuksi Enqvist pyysi Puolimatkalta ja hänen kannattajiltaan:

- Päästäkää jo irti, antakaa tieteen mennä menojaan! Sen askellus, löydökset, teoriat – olivatpa ne millaisia tahansa, kuinka vaikeasti ymmärrettäviä tahansa tai miten intuition tai Raamatun vastaisia tahansa – eivät sinänsä uskoa tahraa.

- Jos haluatte uskoa Jumalaan, ei ole mitään, mitä minä siihen voisin sanoa. Vastaa-vasti: jos joku ei halua uskoa, ei ole minkäänlaista tieteellistä argumenttia, päättelyä tai todistelua, joka epäuskon voisi poistaa. On vain tunteisiin vetoavaa suostuttelua.

- Tiede on koira, johon meidän sokeiden kannattaa luottaa. Professori Puolimatka puolestaan haluaisi sokean ohjaavan koiraa. Jos ihmiskunta olisi sitä menetelmää seurannut, istuisimme nyt täällä Porthaniassa päre-
reen valossa ja debatoisimme siitä, kuinka monta enkeliä tarvitaan taivaallisten sfäärien liikuttamiseen.

RISTO K. JÄRVINEN

Filosofia tulee vasta havaintojen jälkeen

”Tieteen tekeminen ei etene lainkaan niin kuin Tapio Puolimatka esittää”, Kari Enqvist kommentoi alustusten jälkeisessä keskustelussa Porthaniassa.

Tapio Puolimatka arvosteli sitä, että Kari Enqvist leimasi hänet alustuksessaan ”fundamentalistiksi”; siis epä-älylliseksi ihmiseksi, joka uskoo tunnesyistä johonkin asiaan sokeasti – fasistiseksi öykkäriksi, joka on minun kansani eri mieltä.

Enqvist vastasi tehneensä niin provosoivassa mielessä, koska Puolimatka itse käyttää sanaa ”ateisti”.

- Ateistihan on moraaliton henkilö, öykkäröivänä fasisti. Tämä on ikävä leimakirves sekin, jolla on yhtä laaja kirjo ja monimuotoinen sisällys kuin millä tahansa uskonnollista ihmistä kuvaavalla nimikkeellä.

Tieteen historiasta Enqvist oli samaa mieltä Puolimatkan kanssa siitä, että juutalais-kristillisellä uskonnolla ja kreikkalaisella filosofialla on ollut suuri merkitys siihen peruseetokseen, joka Euroopassa on monta sataa vuotta vallinnut ja joka varmasti on edesauttanut tieteen metodin kehittymistä. Silti tiede ei itsessään ole teististä eikä ateistista, se on uskonnotonta. Ne motiivit, joilla tiedettä on joskus tehty, ovat tieteen kanalta yhdenentekeviä.

- Vaikka tiede itsessään ei ole tie ateismiin, niin tieteellinen tieto vaikuttaa ihmisten tunteuksiin ja muuttaa heidän maailmankuvaansa. Jos ajatellaan viimeistä 400 vuotta, niin lisääntynyt tieteellinen tieto ja lisääntynyt ateismi ja uskonnottomuus selvästi korreloivat toistensa kanssa.

- Mitään loogista pakkoa ei uskonnottomuuden lisääntymiseen ole. Joku voi ajatella, että luonnon monimutkaisuus on osoitus Jumalan kaikkivoipaisuudesta ja jonkun toisen mukaan tieteen kautta lisääntynyt ymmärrys luonnon monimutkaisista asioista kertoo sen, että voim-

me hyvin kuvitella maailmankaikkeuden ilman luoja tai ylläpitäjää.

Tyhjyyttään kumisevat kirkot

Enqvist sanoi uskovansa professori Puolimatkan filosofina ymmärtävän, että maailmankatosomus tai maailmankuva ovat jotakin, jotka ratkaistaan – ei niinkään päällä, vaan sydämellä.

- Kun kysymme, johtaako tieteellinen tieto ateismiin tai uskonnottomuuteen, meidän ei tarvitse todistella mitään. Voimme vain katsoa, miten ihmiset käyttäytyvät nykyään. Miten he kuuntelevat sydäntään? Kaikki me tiedämme, mitä ihmisten sydämet sanovat. Siitä todistaa tyhjyyttään kumisevat kirkot.

Enqvist painotti, että tieteen tekeminen ei käytännössä etene lainkaan siten kuin Tapio Puolimatka esittää.

- Me tiedemiehet emme aloita päiväämme niin, että aluksi mietimme, minkä filosofian valitsemme taustaoletukseksemme tänään. Tie-de on käytännön toimintaa. En usko, että Galileokaan mielti yhtään mitään, kun hän kapusi Pisan torniin. Hänellä oli vain mielessään, että mitä mahtaa tapahtua, jos pudotan nämä pallo. Kumpi tulee ensin alas? Tätä on tieteen tekeminen.

- Tie-de on yksityiskohtia, eikä mikään filosofinen koneisto, joka on pohdinnan kohteena ennen kuin mitään tehdään. Kaikki filosofia tulee vasta havaintojen jälkeen.

- Minä ja Puolimatka olemme eläviä esimerkkejä siitä, kuinka maailmankuva voidaan rakentaa monilla eri tavoilla. Puolimatkan maailmankuva nousee filosofisista seikoista. Minun maailmankuvani nousee käytännöstä, jonka olen tutkijana ja tiedemiehenä päivittäin kokenut.

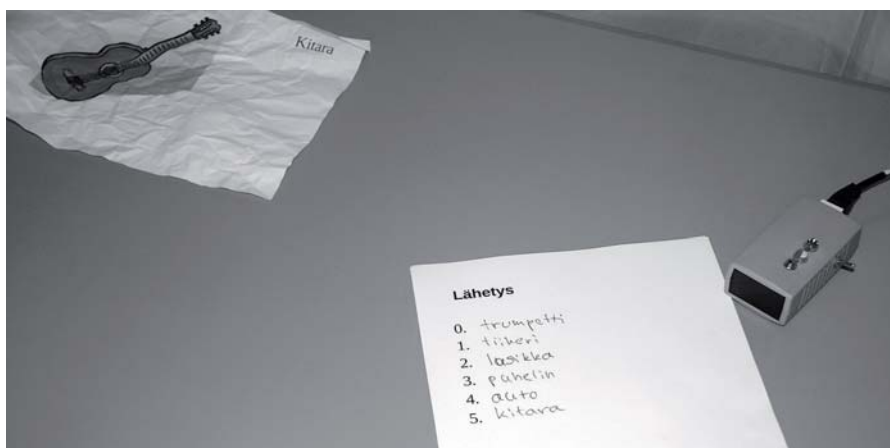
SKEPPONEN

PSYKKIKKO

testissä

Keski-ikäinen mieshenkilö pääkaupunkiseudulta väitti, että hänellä on paranormaali kyky: hän pystyy lähettämään kuvia tai sanoja telepaattisesti ihmisten mieleen. Skepsis esitestasi miestä syyskuussa. Hän ei onnistunut välittämään yhtäkään kuvaa vastaanottajien aivoihin.

Lähetetyt kuvat ja "liikennevalot".
0-kuva oli harjoitus, jossa koehenkilö ja vastaanottajat tiesivät lähetettävän kuvan.

Vastaanottajia: Ilpo V. Salmi, Jukka Häkkinen, Jussi K. Niemelä.

Tieteiden talo 9.9.2009, klo 18.00. Viidennen kerroksen huoneessa paikalla ovat esitestin järjestäjä Skepsiksen varapuheenjohtaja Otto J. Mäkelä ja yhdistyksen jäsenet Jukka Häkkinen, Heikki Nevala, Jussi K. Niemelä ja Ilpo V. Salmi. Aulassa odottaa mies, joka haluaa antaa itselleen ja Skepsikselle näytön yliaistillisesta kyvystään. Myös Skepsiksen haasteen 10 000 euroa kiinnostaa.

Skepsis on luvannut suorittaa hänelle yksinkertaisen esitestin. Jos kyseinen testi onnistuu, mies voi myöhemmin osallistua varsinaiseen, paljon tiukemmin kontrolloituun haasteeseen.

Koehenkilön tehtävä on lähettää viisi isosta joukosta valittua kuvaa vastaanottajille viereiseen huoneeseen. Hän lähettää kuvia kankaalla peitetyn oviaukon lävitse. Vastaanottajat tietävät, mistä viidestätoista kuvasta lähetettävät kuvat tullaan valitsemaan.

Puheen kautta välittyvän informaatiovuodon välttämiseksi kommunikointi huoneiden välillä tapahtuu ”liikennevalojen” avulla. Johdon molemmissa päissä on pieni rasia, jossa on kaksi valoa – punainen ja vihreä – ja kytkin. Jompi kumpi valoista palaa koko kokeen ajan molemmissa päissä johtoa. Kummassa tahansa päässä kytkintä kääntämällä päällä oleva valo vaihtuu molemmissa päissä toiseksi. Kokeen alussa liikennevalot ovat punaisella.

Totista puuhaa

Viidestätoista koehenkilön testiin valitsemasta kuvasta kymmenen on rutistettu palloksi lähettäjän puoleiseen paperikoriin. Otto J. Mäkelä aloittaa kokeen poimimalla korista satunnaisen kuvan koehenkilön eteen pöydälle. Tämän jälkeen hän lisää koriin ”täydennyskuvan”. Näin korissa on koko ajan kymmenen kuvaa, joihin seuraava satunnaisvalinta kohdistuu. Sarja toistuu viisi kertaa, jolloin vastaanottajilla on joka kierroksella 1:10 mahdollisuus satunnaisesti saada oikea vastaus. Mahdollisuus saada kaikki viisi satunnaisesti oikein on 1:100 000.

Otto J. Mäkelä kääntää kytkintä. Valo vaihtuu vihreäksi sekä lähetys- että vastaanottopäässä. Kun kaikilla vastaanottajilla on vastaukset paperilla tai aikaa on kulunut kaksi minuuttia, Heikki Nevala kääntää verhon takana vastaanottopään kytkintä, jolloin molemmat valot vaihtuvat taas punaiselle.

Koehenkilö on tosissaan. Hän seisoo kankaan edessä lippalakki päässään ja keskittyy pöydällä olevaan kuvaan. Hän vapisee ja hikoi-lee niin, että t-paidan selkä ja kainalot kostuvat. Kun kuva viimein on hänen silmissään, hän lähettää sen toiseen huoneeseen päättään eteenpäin voimakkaasti heilauttamalla.

Kuvan vastaanottajat yrittävät tavoittaa viestä vakavissaan. Testin helpotukseksi on sovittu, että jos mitään kuvaa ei heidän päähänsä ilmesty, he arvaavat jonkin viidestätoista mahdollisesta.

Liikaa tupakkaa

Kun tulokset tarkastettiin, havaittiin ettei koehenkilö ollut saanut välitettyä yhdellekään vastaanottajalle yhtään oikeaa kuvaa. Yksi osuma kahdestakymmenestä vastaanottoyrityksestä ei kuitenkaan olisi ollut kovin epätodennäköinen. Tämä yksikin osuma olisi koehenkilölle itselleen riittänyt näytöksi yllluonnollisesta kyvystään.

Koehenkilö totesi, että koejärjestelyt olivat hyvät. Omasta mielestään hänen olisi pitänyt saada lähetettyä kuvat kyseisessä olosuhteissa. Epäonnistumisen syyksi hän selitti yliyrittämistä, liian vähäistä treenausta, tekniikan pettämistä, jännittämistä, väsymystä, liiallista tupakanpoltoa ja henkilökohtaisia syitä. Hän kertoi, että hänen kykynsä on kausiluontoista ja viime aikoina hiipunut – vuosi sitten hän olisi onnistunut varmasti.

Uskoa kykyynsä koehenkilö ei menettänyt, koska osumia on arkielämässä aikaisemmin tullut.

RISTO K. JÄRVINEN

Sain tehtyä sen! Kävin tapaamassa oikeaa homeopaattia!

Ei, en ole niin epätoivoinen, ettenkö kääntyisi hädässäni lääkärin puoleen. Minun oli käytävä tapamaamasssa tätä miellyttävää naisihmistä, koska hän viestitti minulle keksineensä teorian, joka todistaa homeopatian toimivuuden.

Tummat silmät loistaen hän selosti minulle, miten uusi tiede on syntynyt Suomessa. Tiivistäen kysymys oli siis rokoteinformatiivisesta hoidosta, joka toteutuu elimistössä DNA:n ansiosta...

Silloin ymmärsin, että puoskarointia säätelevää lakia tarvitaan myös suojelemaan puoskareita itseltään, jotteivat he joutuisi vastuuseen vahvan uskonsa tuottamasta vahingosta lähimmäiselleen.

Lupasin myös lukea rouvan 396-sivuisen kirjan "uudesta tieteellisestä teoriasta", koska hän vilpittömästi uskoi voittavansa sillä Skepsiksen todistetusta paranormaalista ilmiöstä tarjotun palkinnon siten, että yhdistyksen hallitus lukee kirjaa valvotuissa olosuhteissa.

Tämä saattaisi kyllä vaatia melkein yliluonnollisia kykyjä, sillä en millään jaksaa lukea kirjaa muutamaa sivua enempää.

SYYSKUUSSA TV1:n ajankohtaisohjelma kertoi rujoa tarinaa "Koivuniemen kultista", suomalaisesta sulkeentuneesta uskonlahkosta. Lahkon johtaja on kuulemma pysäyttänyt pal-

jain käsin häntä kohti ammutun luodin naarmuakaan saamatta.

Skepsiksen palkintoa Tapani Koviuniemi ei ole vielä ilmoittautunut noutamaan. Tosin ampumistestiä voisi olla vaikea järjestää, ainakaan uusintana.

KÄVIN TUOSSA ohimennen tapaamassa Saksan skeptikkojen presidenttiä tohtori Martin Mahleria. Hän johtaa kokopäiväisesti suurta, 900-jäsenistä järjestöään. (Meillähän on vain 1300 jäsentä ja puheenjohtaja ihan harrastelijapohjalta.) Kyselin Martinilta, millaista huuhaa on Saksassa. Ei lienee yllätys, että uskomuslääkintä on ylitse kaiken, sen jälkeen tulee astrologia. Ufot ja kreationismi ovat häntäpäässä.

Vahva ero ajattelussa näkyy edelleenkin idän ja lännen välillä. "Ossit" eivät usko edelleenkään kovin paljon yliluonnollisiin ilmiöihin, eikä homepatia ole siellä saanut samanlaista jansijaa kuin länsipuolella.

SKEPSIKSEN tämän vuoden Huuhaa- ja Sokrates-palkinnot jaetaan yhdistyksen pikkujoulujen yhteydessä tieteiden talolla Helsingissä 2. joulukuuta. Vielä on aikaa vaikuttaa ja lähettää ehdotuksia! Kuka on viime aikoina kunnostautunut pseudotieteiden edistämisessä parhaiten? Kuka on edistänyt Skepsiksen toimenkuvaan kuuluvia asioita ja sokraattista, rationaalista ajattelua?

PERTTI LAINE

Rauni-Leena Luukanen-Kilde

– still going wrong

Yleisradion Lapin toimitus on bongannut Internetin Youtubesta tuoreen ”Dr Rauni Kilden” haastattelun sikainfluenssista. Aikaisemmistakin salaliittoteorioistaan tunnetun Lapin entisen lääninlääkärin haastattelu hämmentää maailmaa jälleen. Luukanen-Kilde väittää haastattelussa muun muassa, että puheet sikainfluenssan vaarallisuudesta ovat roskaa.

Luukanen-Kilde korostaa haastattelussa, että sikainfluenssarokotukset ovat vaarallisia.

- Koko rokotusohjelman taustalla on salaliitto, jonka tarkoitus on vähentää maailman väestöä, koska rokote on myrkyllinen. Tarkoituksena on hankkia miljardeja rahaa rokotteen valmistajille, Luukanen-Kilde sanoo.

- Lapset ja raskaana olevat on valittu rokotettavaksi, koska tarkoituksena on eliminoida seuraava sukupolvi, Luukanen-Kilde väittää.

Luukanen-Kilde kertoo haastattelussa varoittavan esimerkin USA:sta.

- Yhdysvalloissa rokotettiin ihmisiä sikainfluenssaa vastaan vuonna 1976, mutta rokotukset lopetettiin kolmen viikon kulutta, koska niin moni kuoli hermostoa vaurioittaneeseen syndroomaan.

- Nyt Yhdysvalloissa onkin varauduttu lailla siihen, ettei rokotuksesta sairastuneelle tarvitse maksaa korvauksia.

Rauni-Leena Luukanen-Kilde sanoo varoitaneensa suomalaisia, koska ei usko rokotteen toimivan.

- Suomessa on toimittu kaukaa viisaasti, koska sikainfluenssaa ei ole luokiteltu niin vaaralliseksi, että rokotteen ottaminen olisi pakollista.

KUVA: YLE

Kuka tahansa voi irtautua ruumiistaan

Viimeksi Luukanen-Kilde esiintyi Suomen televisiossa Arto Nybergin ohjelmassa vuonna 2007, jolloin hän väitti, että humanoideja koskevat todisteet salataan tavallisilta kansalaisilta mm. teologian romahduksen pelossa.

Nybergin haastattelussa Luukanen-Kilde kuvasi myös kokemuksiaan ruumiista irtautumisesta. Kyseinen tekniikka kuulemma tekee mahdolliseksi siirtyä sekunnissa paikasta toiseen. Menetelmä on todettu muita turvallisemmaksi mm. avaruusmatkailussa. Luukanen-Kilden mukaan USA:n armeijan 18 kuukauden kurssilla kuka tahansa voi oppia irtautumaan ruumiistaan.

Luukanen-Kilde on kirjoittanut useita yliluonnollisia ilmiöitä käsitteleviä kirjoja. Hänen mukaansa ihmisiin muun muassa istutetaan heidän tietämättään mikrosiruja, joiden tarkoitus on hallita ja valvoa heidän käyttäytymistään.

Luukaseen itseän tällaista sirua ei Skepsiksen tietojen mukaan ole vielä onnistuttu asentamaan.

RISTO K. JÄRVINEN

LÄHTEET:

[HTTP://YLE.FI/ALUEET/LAPPI/2009](http://yle.fi/alueet/lappi/2009)

[HTTP://YLE.FI/ELAVAARKISTO/?S=S&G=4&AG=27&T=139&A=5811](http://yle.fi/elavaarkisto/?S=S&G=4&AG=27&T=139&A=5811)

[WWW.YOUTUBE.COM/WATCH?V=185HKE2C5GG](http://www.youtube.com/watch?v=185HKE2C5GG)

PATRICK JANE

TV-sarja **MENTALISTI** keräsi Yhdysvalloissa vuosi sitten noin kaksikymmentä miljoonaa katsojaa per jakso. Tänä syksynä sarjaa on esitetetty menestyksellä myös Suomessa – avausjaksoa seurasi MTV3:lta yli 570 000 katsojaa. Todella hyvin sarjalta, jonka pääosassa on skeptikko.

– maailman suosituin SKEPTIKKO

Mentalistia, Patrick Janea, näyttelee Simon Baker. Hän on sarjassa entinen meedio, joka on välittänyt TV:ssä viestejä kuolleilta ihmisiltä heidän omaisilleen. Nykyään hän toimii poliisin avustajana CBI:ssä, Californian Bureau of Investigationissa.

Patrick Jane ansaitsi meediona toimiessaan hyvin – huijaamalla ihmisiä. Kun työkaveri kysyy häneltä, huomasivatko oikeat meediat, että hän huijaa, Jane vastaa: ”Oikeita meedioita ei ole olemassa.”

Janen TV-meedion ura päättyi, kun hän kommentoi sarjamurhaaja Red Johnin edesottamuksia. Red John tappoi hänen vaimonsa ja lapsensa ja jätti ulko-oveen viestin: ”En pidä härskin huijarin panettelusta. Aito meedio tietäisi ovea avaamatta vaimonsa ja lapsensa kohtalon.” Rikoksia ratkoessaan Patrick Jane törmää koko ajan tapaukseen Red John.

Mikä ihmeen mentalisti?

Mikä on mentalisti? Kysymykseen ei ole yksiselitteistä vastausta.

Skeptikon sanakirjan ”Ihmeellinen maailma” mukaan mentalisti on henkilö, joka näyttää omaavan parapsyykkisiä kykyjä (telepatia, psykokinesia jne.). ”Mentalisti eroaa psyykikosta kuitenkin siinä, että hän ei väitä kykyjensä olevan aitoja. Esimerkiksi yksi menestyksekkäimmistä mentalisteista, amerikkalainen Joseph Dunninger (1892-1975), totesi kykyjensä taustaa tiedusteltaessa: ”Kuka tahansa 12-vuotias pystyisi samaan – kolmenkymmenen vuoden harjoittelun jälkeen.”

Suomalaisen mentalistin, tässä lehdessä haastatellun Pete Poskiparran mukaan mentalismi on yksi taikuuden tyyliä kuin manipulaatio tai illuusiotkin. ”Mentalisti on henkilö, joka luo illuusion siitä, että kykenee lukemaan ajatuksia tai omaa kyvyn tietää asioita ennalta.”

TV-sarja Mentalistin alkuteksteissä todetaan: ”Mentalisti on havaintoja, hypnoosia ja suggestiota hyödyntävä henkilö; taidokas ajatuksiin ja tunteisiin vaikuttaja.”

MTV3:n nettisivuilla termille mentalisti annetaan skeptikon sanakirjasta sanasta sanaan kopioitu selitys, jonka loppuun on lisätty ristiriitaista tietoa: ”Psykkisten voimien harjoittajaa kutsutaan mentalistiksi. Psykikko ja psionisti ovat tämän sanan synonyymejä. Tunnettuja mentalisteja olivat mm. Rasputin ja Uri Geller.”

Nykyajan Sherlock

TV-sarjan mentalisti on henkilö, joka erään pariskunnan käyttäytymistä tiedotustilaisuudessa hetken seurattuaan ja heidän kotinsa seinällä olevia valokuvia katsottuaan pystyy kertomaan pariskunnan naiselle:

”Esität pitäväsi laskettelusta, ilahduit ystäväsi lihoamisesta, olisit halunut seikkailla nuorena, pidät Intiasta vaikket koskaan ole käynyt siellä, sinulla on univaikeuksia ja lempivärisi on sininen.”

Kun nainen kysyy, onko mies meedio, vastaus kuuluu:

”En. Olen vain tarkkaavainen. Miksi epäilet miestäsi tyttärenne murhasta?”

Patrick Jane on nykyajan Sherlock Holmes. Monissa tapauksissa myös tuon Arthur Conan Doyle’n luoman salapoliisin ajatuksenjuoksu ylittää hänen asuinkumppaninsa tohtori Watsonin käsityskyvyn.

Esimerkiksi tarinassa ”A Scandal in Bohemia”, jossa Watson tulee ensimmäisen kerran vierailulle Baker Streetille, Holmes päättää ensi näkemältä tämän lihoneen, harjoittaneen lääkärintointaan, kastuneen läpimäräksi ja

omaavan huolimattoman kotiapulaisen. Aivan kuin Patrick Jane, Holmes tekee päätelmiä ensi näkemältä ja sanoo ne ääneen itsestään selvyysinä.

Holmesilla on omituisia tapoja – niin myös mentalistilla. Kun maantieltä löytyy irronnut käsi, Jane kumartuu kollegoiden kummastukseksi haistamaan sitä.

”Manteliöljyvoidetta, partavettä ja tupakkaa. Pehmeät kämmenet, hoidetut kynnet – eli rikas mies. Pikkusormessa on rusketusraja sormuksesta – eli seurallinen mies seurallisessa työssä. Johtotehtävissä hotellissa tai uhkapelialalla.”

Myöhemmin ilmenee, että käsi kuuluu eräälle hotellikasinon johtajalle.

Uskomatonta mutta totta?

Poliisisarja Mentalisti on oikealla asialla. Ei olisi ihme, jos edes osa sarjan seuraajista muuttuisi skeptisimmiksi, alkaisi ajatella entistä rationaalisemmin. Viihdettä ohjelma ennen kaikkea tietysti on – välillä aika uskomatonta viihdettä.

Jonkinlainen totuustausta Patrick Janen tempuilla luultavasti aina on, mutta viihteen nimissä totuutta venytetään joskus aika pitkälle. Kykyjensä ansioista mentalisti voittaa paikallisen poliisin kerta kerran jälkeen kivi, paperi, sakset -pelissä. Ruumishuoneella makaavan kuolleen hän havaitsee heti homoksi. Rikostutkijan kadonneet autonavaimet hän löytää tuijottamalla tätä silmiin ja seuraamalla alitajuisia silmänliikkeitä.

Kuulustelussa hän esittää oudon kysymyksen, mikä eläin uhri olisi ja mikä eläin itse olisit. Kuulusteltava muuttuu epäilyksi, koska uhri olisi jänis ja kuulusteltava olisi haukka.

Eräässä jaksossa mentalisti soittaa karanneen lapsen puhelinvastajaan ja jättää rauhoittavan, suggestiivisen viestin: ”Minua rauhoittaa ratsastaminen. Ehkä hevoset tekevät sinutkin onnelliseksi. Kierrä kehää mielessäsi ja mene sitten onnelliseen paikkaan.” Lapsi tietysti löytyy tivolin karusellista hevosen selästä.

Helpommin uskottava on kertomus, jossa mentalisti Jane voittaa korttipelissä kasinolta 250 000 dollaria. Selitys kuuluu: ”Painan kortit mieleen”. Korttien muistamisesta on hyötyä Black Jack -pelissä ja kortteja voi oikeasti opetella muistamaan. Patrick Janen muistitekniikka on samanlainen kuin alan ammattilaiset ovat kuvanneet:

”Muutan kortit mielessäni selkeiksi hahmoiksi, olennoiksi joilla on paikka muistipalatsissani. Palatsi on tivoli, jonka läpi kävelin kerran isäni kanssa. Jos kymmenes kortti on herttajätkä, näen siinä kohdalla sarvekkaan tanssijan.”

Laitonta ja epäammattimaista

Patrick Jane on usein nopeampi kuin varsinaiset rikostutkijat. Kun tutkijat saavat kuulusteluiden jälkeen vihjeen mahdollisesta epäilystä ja hyökkäävät hänen asuntovaunuunsa, siellä saattaa jo istua omia keinojaan käyttänyt mentalisti shakkilaudan ääressä ”kumoamassa Nimzovitzin teoriaa ranskalaisesta hyökkäyksestä”.

Mentalistin temput ovat usein laittomia ja epäammattimaisia. Tarkoitus kuitenkin pyhitää keinot, koska rikokset näyttävät ratkeavan. Jane mm. hypnotisoi todistajan kesken kuulustelun. Pahoinpitelyn uhrin ja murhan silminnäkijän hän kaappaa sairaalasta ja suggeroi tämän muistamaan traumaattisen tapahtuman, joka on hävinnyt henkilön mielestä. Murhasta epäilylle hän sanoo: ”Katso minua silmiin ja sano tapoitko sen naisen, sinä vanha pukki.”

Työkaverit eivät mentalistiin ja hänen metodeihinsa ainakaan aluksi tahdo uskoa. Jonkun mielestä tiede ei selitä kaikkea: ”500 vuotta sitten radio olisi ollut taikuutta. 500 vuoden kuluttua yhteys vainajiin on totta.” Tähän Jane toteaa, että jos sukulaisesi saa yhteyden kuolleisiin, hän on joko harhainen tai vilpillinen – tai sekä että.

Sarjassa on myös huumoria. Patrick Jane ei aina onnistu. ”Nostakaa kummatkin kätenne ylös”, hän komentaa maastoetsintään osallis-

tuva joukkoa. ”Joku teistä surmasi Kara Palmerin ja sieppasi Nicole Gilbertin. Syyllinen laskekoon oikean kätensä alas – nyt.” Yksikään käsi ei laske. Tähän mentalisti toteaa: ”Yleensä tämä toimii.”

Mentalistin itku

Mentalisti on lupsakka, rento tyyppi. Tämän olemuksen takana häntä kuitenkin kalvaa valtava syyllisyys, jota hän kokee perheensä menettämisestä. Eräässä jaksossa hän kohtaa naisen, joka väittää olevansa juuri sellainen ”oikea” meedio, joita ei Janen mukaan ole olemassa.

Patrick Janen mielestä nainen on joko edesmenneiden sielujen kanava tai osallinen murhaan. Hänen mielestään paikalle pitäisi kutsua haamujengi tai sitten viedä rouva kamarille. Hän kysyy:

”Miksei yksikään meedio selvitä ravituloksia? Miksi vainajat höpisevät turhia?”

Jakson lopussa syyttömäksi osoittautunut naismeedio saapuu mentalistin luo. Hän on saanut henkimaailmasta vastauksen kysymykseen, jota Patrick Jane on vuosikausia pohtinut:

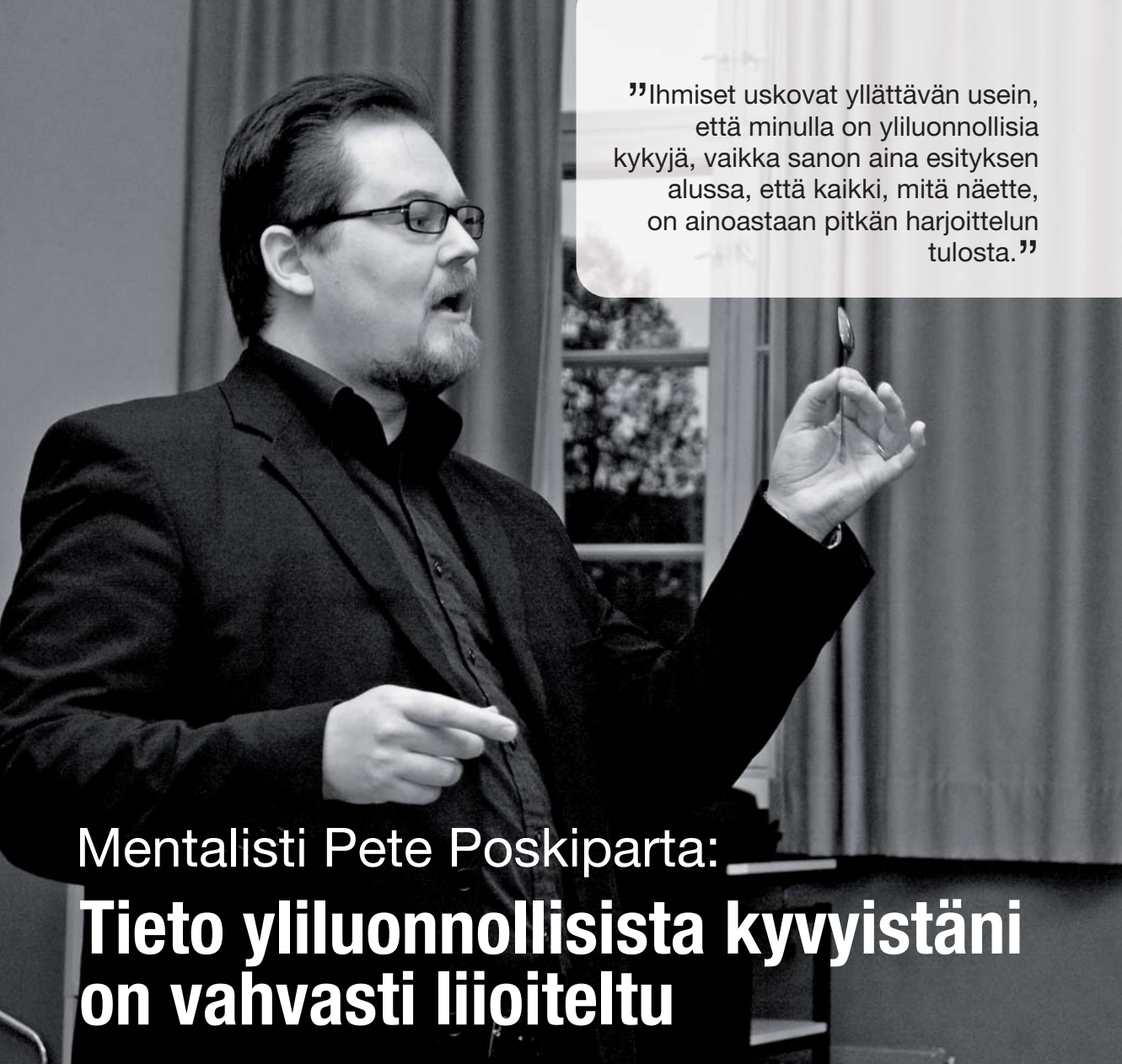
”Vaimosi haluaa kertoa, että tyttäresi ei herännyt, häntä ei pelottanut hetkeäkään.”

Yllättäen mentalisti ei heitä naismeediota pihalle. Mentalisti itkee.

Myös skeptinen katsoja miettii, pitäisikö purskahtaa kyyneliin. Ensimmäisen tuotantokauden loppujaksoissa mentalistin kikat ovat jo käyneet melko vähiin ja sarja on yhä enemmän alkanut muistuttaa tavallista poliisisarjaa. Pahinta, mitä seuraavaksi voisi tapahtua, olisi se, että mentalisti viimein löytäisi ”totuuden” ja ymmärtäisi, että myös oikeita meedioita on kuitenkin olemassa.

Kuulostaa uskomattomalta, mutta kuka tietää, mitä amerikkalainen katsojapalaute voi pahimmillaan saada aikaan.

RISTO K. JÄRVINEN

”Ihmiset uskovat yllättävän usein, että minulla on yliluonnollisia kykyjä, vaikka sanon aina esityksen alussa, että kaikki, mitä näette, on ainoastaan pitkän harjoittelun tulosta.”

Mentalisti Pete Poskiparta: Tieto yliluonnollisista kyvyistäni on vahvasti liioiteltu

Mentalisti Pete Poskiparta paljasti Skepsiksen tilaisuudessa loka-kuussa Tampereella, kuinka yksinkertaiset temput ovat huijanneet jopa tiedemiehiä uskomaan yliluonnolliseen. Vanhan kirjastotalon luentosali pakkautui miltei täyteen. Oli hienoa nähdä, että paikalle saapui myös paljon nuorta väkeä. Luento oli luonteeltaan interaktiivinen: yleisö kyseli Poskiparralta hyviä kysymyksiä aiheeseen liittyen.

Mentalisti/taikuri Poskiparta omaa kymmen vuoden ammattikokemuksen taikuuden

tekemisestä ja ihmisten huijaamisesta. Lisäksi hän on kiinnostunut psyykkisistä huijareista kuten Uri Geller, Sylvia Brown ja Peter Popoff, joten taustaa ja näkemystä luennointiin riitti. Poskiparta kertoi psyykkisistä huijauksista erityisesti henkilöiden kautta. Edellä mainittujen nimien lisäksi tarinoissa vilahtelivat muun muassa James Randi sekä amerikkalaiset psyykkikko James Hydrick ja mentalisti Banachek. Lukuisat anekdootit ja demonstraatiot pitivät luennon mielenkiintoisana ja haastoivat ajattelevaan.

Poskiparta muun muassa demonstroi, kuinka Uri Geller lusikoita taivuttamalla huijasi miltei koko maailman uskomaan psykokineettisiin kykyihinsä. Taitavasti toteutetut psykokinesiademonstraatiot huijasivat myös Tampereen yleisöä. Selvästikään suuri osa porukasta ei havainnut yksinkertaisia metodeja temppujen takana, vaikkei niitä liiemmin piiloteltu. Geller-demo oli siis kaiken kaikkiaan autenttinen.

Poskiparta paljasti myös erään ajatusten lukemisen metodin, jonka pirullinen yksinkertaisuus oli jo viihdearvoltaan luennolla käynnin arvoista.

Taikuuden tyyliisuunta

Pete Poskiparta, miten sinusta tuli taikuri?

- Olin 10-11 -vuotias. Näin lastenohjelmassa, kun samanikäinen taikurinalku muutti muovisen kananmunan oikeaksi munaksi. Temppu teki suuren vaikutuksen, ja muistan vielä aidosti, kuinka saman tien ohjelman jälkeen lähdin kirjastoon etsimään sen salaisuutta.

- Luin, opettelinkin temppuja ja yritin löytää ratkaisua siihen, miten muna muuttui oikeaksi. Vastausta ei koskaan kirjoista löytynyt, mutta lukiesani olin oppinut jo paljon, ja melko nopeasti alkoivat ensimmäiset esitykseni.

- Runsas kymmenen vuotta sitten harrastus muuttui ammatiksi. Se oli tietoinen päätös, ei niin-

kään ajautuminen uralle. Päätin kokeilla, onnistunko. Se oli tähänastisen elämäni parhaita päätöksiä – toisin sanoen hyvin onnistuin.

Kuinka kiinnostuit juuri mentalismista, ja miten taikuus ja mentalismi eroavat toisistaan?

- Mentalismi alkoi kiinnostaa minua 2000-luvun alkupuolella. Sitä ennen mentalismi ja mentaalitaikuus olivat olleet vain yksi taikuuden tyyliisuunta, josta kyllä tiesin perusasioita, mutta josta en ollut sen enempää kiinnostunut. Lopullinen käännös tapahtui Richard Osterlindin julkaistua DVD-sarjan ”Mind Mysteries 1-4”. Olin lumoutunut, miten mentalismistakin voi tehdä niin viihdyttävää ja vauhdikasta. Osterlindiin oli helppo samaistua, enkä tarkoita tällä kopiointia. Yleisesti, hän vain oli tavallisen näköinen ja oloinen henkilö, jolla tuntui olevan uskomaton kyky lukea ihmisiä ja vaikuttaa heihin.

- Aluksi lisäsin mentaalitaikuutta ja mentalismia ohjelmaani pieninä palasina. Lähes poikkeuksetta yleisö kuitenkin tuli esityksen jälkeen kysymään ja kommentoimaan juuri näitä osuuksia. Tuntui, että olin osunut oikeaan suoneen. Melko pian aloin saada keikkakyselyitä, joissa varmistettiin, että ”onhan esityksessäsi mukana se numero, jossa silmät sidottuna tunnistat esineitä?” Niin sanottu perinteinen taikuus väheni ohjelmassani ja mentalismi lisääntyi. Nykyään pääosa esityksistäni on menta-

lismia, mutta taikuus on edelleen tarvittaessa osa ohjelmaani.

- Henkilökohtaisesti ajattelen, että mentalismi on yksi taikuuden tyyliisuunta siinä kuin manipulaatio tai illuusionkin. Mentalistihan on henkilö, joka luo illuusion siitä, että kykenee lukemaan ajatuksia tai omaa kyvyn tietää asioita ennalta. Manipulaattori taas luo illuusion, että kykenee ilmestytättämään ja kadottamaan tavaroita ilmaan. Katsojan kannalta ero on siinä, että mentalismi on taikuuden tyyliisuunta, jonka katsoja saattaa hyväksyä todeksi. Jokainen tietää, että ihminen ei kykene leijumaan, ei kadottamaan esineitä eikä korjaamaan katkaisu-
tua narua puhaltamalla. Sen sijaan aika moni on valmis uskomaan, että ajatuksia voi lukea ja tulevaisuutta ennustaa. Vielä useampi on valmis uskomaan, että ihmistä voi lukea ja ohjailla – ja sehän onkin totta.

- Tästä syystä mentalistin esitys eroaa usein taikaesityksestä ihan normaalin katsojankin silmissä. Mentalisti ei väitä omaavansa yliluonnollisia kykyjä, vaan kaikki on harjoiteltavissa. Henkilökohtaisesti kuulun kuitenkin enemmän näihin vanhan koulukunnan mentalisteihin, jotka eivät raota salaisuuden verhoa liikaa, vaan jättävät katsojien päätettäväksi, oliko nähty totta, tarua vai jotakin siltä väliltä. Uuden ajan mentalistit usein selittävät tekemänsä kertomalla NLP-tekniikasta, ihmisten ohjailusta ja muusta. Minulle tämä tyyli ei sovi, koska sen kautta katoaa merkittävä osa esityksen salaperäisyyttä, mystiikkaa.

Lavalla on vapaat kädet toimia

Mitä annettavaa taikureilla on skeptisille?

- Taikureilla on paljonkin annettavaa, koska juuri he tietävät miten ihmismieltä ja ihmissilmää huijataan. Tämän totuuden myöntäminen on ollut usein liikaa vaadittu monelta tiedemieheltäkin. Tästä syystä Uri Geller ja monet häntä seuranneet huijarit onnistuivat tekemään itsestään maailmantähtiä ja kuluttamaan erilaisten tutkijoiden aikaa ja rahaa. Kaikelta olisi säästyttävä, jos joku olisi vain kysynyt taikureilta: ”Hei, osaatteko

sanoa, miten tämä on mahdollista?” Vastaus olisi ollut: ”Kyllä, me osaamme.”

Mikä on suhteesi skeptismiin?

- Olen sanan varsinaisessa merkityksessä epäilijä. Epäilen vahvasti, että kukaan ihminen omaisi yliluonnollisia kykyjä, olisi ollut kontaktissa muuhun sivilisaatioon, näkisi tulevaisuuteen tai kykenisi tuottamaan muun yliluonnollisen ilmiön. Olen innokas asian harrastaja juuri taikurin näkökulmasta. Siksi minua kiinnostaa nimenomaan nämä härskit huijarit, jotka kertovat parantavansa koskettamalla, juttelevansa kuolleille tai ennustavansa tulevaisuutta.

Miten ihmiset suhtautuvat keikoillasi mentalismitaikuuteesi, jossa luetaan ajatuksia ja tehdään psykokineettisiä ilmiöitä? Uskovatko ihmiset sinun omaavan aitoja yliluonnollisia kykyjä?

- Ihmiset uskovat yllättävän usein, että minulla on yliluonnollisia kykyjä, vaikka sanon aina esityksen alussa, että kaikki, mitä näette, on ainoastaan pitkän harjoittelun tulosta. Siitä huolimatta joudun tuon tuostakin vielä esityksen jälkeen kertomaan joillekin kiinnostuneille, että ”ihan totta, en oikeasti näe tulevaisuuteen, enkä todellakaan tiedä, mitä juuri nyt ajattelet”. Suurempi joukko on heitä, jotka uskovat minun käyttävän psykologisia keinoja ja hyvää ihmistuntemusta, ja itse asiassa he ovat osittain oikeassa. Kollega Max Maven on sanonut erittäin osuvasti omasta mentalistin työstään: ”Ne, jotka luulevat kaiken näkemänsä todeksi, ovat väärässä. Ne, jotka luulevat kaiken näkemänsä vain tempuiksi, ovat myöskin väärässä. Se, mitä teen, on jossain näiden kahden välissä. Missä kohtaa? Se ei liene minun päätettävissäni.”

Kohtaatko keikoilla paljon yliluonnolliseen uskovia, jotka haluavat jakaa kokemuksiaan kanssasi?

- Kohtaan, mutta en onneksi kovin paljon. Kuuntelen sujuvasti, mutta keikkapaikalla olen töissä, joten se ei ole paikka, jossa minun omasta mie-

lestäni kuuluu sanoa suoraan, että ”ikävä tuottaa pettymys, mutta isoäitisi ei ollut selvänäkijä”, ellei sitten minulta suoraan kysyä mielipidettä.

Onko viihdyttäjän vastuu vakuuttaa yleisölle, ettei hän omaa ylikuonnollisia kykyjä?

- Ei! Viihdyttäjä, esiintyjä, näyttelijä, showmies... Näiden kaikkien pitäisi itsessään jo kertoa yleisölle, mistä on kyse. Avainsana on minulla juuri termi ”esiintyjä”. Koska olen esiintyjä, voin kertoa ja esittää asioita, jotka eivät ole totta. Jos teatteriesityksessä joku kuolee, kukaan ei nouse lavalla ylös ja sano: ”Hei, emme kuolleet oikeasti, vaan tämä on näytelmä.” Katsojat tajuaavat sen itse. Ero on juuri tässä. Jos olen lavalla viihdyttäjänä, saan vapaat kädet toimia. Mutta jos soittaisin jonkun ovikelloa ja kertoisin, että ”kun maksat 200 euroa, otan yhteyttä kuolleetseen isoisäsi”, niin silloin moraalinen ja eettinen raja on komeasti ylitetty.

Huuhaa-palkinto Auli Mantilalle

Skepsis järjestää ilmeisesti myös Helsingissä ja Turussa luentosi. Millaisena koit luennoinnin tällaisesta aiheesta?

- Erittäin mielenkiintoisena. Yleisön reagoinnista huomasin, että he itsekkin olivat monesti yllättyneitä, miten yksinkertaisista jutuista lopulta on kyse, kun puhutaan vaikka siitä, miten Uri Geller luki ajatuksia tai miten James Hydrick muka-

ajatuksen voimalla käänsi puhelinluettelon sivua. Omalta osaltani ennakkovalmistelut ovat mielenkiintoisia, koska joudun ennen luentoa miettimään tarkasti, mitä haluan paljastaa ja miksi.

- Taikurina olen edelleen vahvasti sillä kannalla, että temppujen ja salaisuuksien paljastaminen vain paljastamisen ilosta ei ole kovin hedelmällistä. Sen sijaan, kun puhutaan vaikka Gelleristä, niin on ihan perusteltua näyttää osa hänen metodeistaan, koska se lienee huomattavasti vakuuttavampaa kuin, että vain kertoisin hänen olleen huijari.

Sinut tunnetaan Suomen taikuripiireissä ajattelijana ja kritiikin esittäjänä. Mille tahoille antaisit tänä vuonna Skepsiksen Huuhaa- ja Sokrates-palkinnot?

- Huuhaa-palkinnon saajista tuskin on pulaa. Sen voisi antaa monellekin TV-kanavalle niillä esitettyjen ”dokumenttien” perusteella. Tuorein taisi olla sähköyliherkkyydestä kertova dokumentti, jossa täysin yksipuolisesti kerrottiin sairaudesta, jonka olemassaolosta ei ole olemassa mitään tieteellistä näyttöä. Huuhaa-palkinto olisi ehkä syytä antaa Auli Mantilalle, joka oli kyseisen dokumentin tuottaja.

Sokrates-palkinnon antaisin ehdottomasti psykiatri Hannu Lauermalle. Hän on useissa yhteyksissä ja selkeällä tavalla kertonut, miten ihmismielä on helppo manipuloida ja miten kritiikittömästi tähän suhtaudutaan.

TEKSTI JA KUVAT: JOSE AHONEN

SKEPTIKKO 20 v. sitten

"EDELISESSÄ SKEPTIKOSSA Hannu Karttunen taisi lupailla, että palaamme jossain myöhemmässä numerossa Bad Tölzin kokoukseen hieman tarkemmin. No, teen sen nyt. ... Konferenssin kiinnostavimpia esitelmiä oli mielestäni hollantilaisen Limburgin yliopiston epidemiologian professorin tri. Paul Knipschildin esitys "Eine Übersicht über unwirksame Medizin". Knipschild työryhmineen oli tutkinut vaihtoehtolääketieteen metodeja sekä kliinisin kokein että perusteellisin kirjallisuusselvityksin. ... Myös homeopatia tuli Knipschildin lisäksi esille varsin monessa puheenvuorossa, siitä puhumattakaan, että Bad Tölzissä näytti olevan jo pelkästään pääkadun varrella melko monta homeopaattisia valmisteita myyvää liikettä. Keskustelin homeopatiasta myös James Randin kanssa; hänellä oli uutta kerrottavaa mm. Benvenisten tapauksesta. (Jacques Benvenistehän oli se ranskalainen tutkija, joka herätti vuosi sitten kohun julkaisemalla *Nature*ssa artikkelin, jossa hän väitti suorittaneensa eräällä veriseerumilla onnistuneita homeopaattisia laimennuksia. ...) Randi kertoi mm. tohtori Benvenisten aikaisemmista vaiheista (hän oli kuulemma 70-luvulla yrittänyt Yhdysvalloissa myyskennellä kehittämäänsä ikiliikkuja), ja aivan erityisesti Benvenisten assistentista, tri. Elisabeth Davenasista. Kaikesta päättäen juuri Davenas oli koko huijauksen arkkitehti. Ainakin Randi vakuutti uskovansa, että Benveniste itse oli toiminut, joskin varomattomasti ja aivottomasti, myös bona fide."

ERKKI KAUHANEN

"KUN NÄKEE, miten herkkäuskoiset levittävät vuosisadasta toiseen moneen kertaan vääriksi todistettuja kuvitelmia, on virkistävää

huomata, että epäilijöitäkin on ollut jo kauan sitten. Noin vuonna 100 kuollut kiinalainen Wang Tshung kirjoitti esseekokoelmassaan Lun-heng (Kriittisiä mietelmiä) kansanomaisia uskomuksia vastaan. Lin Jutang on julkaissut häneltä antologiassa Ymmärtämisen taito (suom. Eila Pennanen, WSOY 1962) vajaan kolmen sivun lyhennelmän aiheesta onko haamuja olemassa. ... Wangin todistelujen käyttökelpoisuus ei ole vähentynyt parissatuhatvuotessa. Hän vertaa kuolevaa sammuvaan tuleen: "Jos olisi mahdollista saada jo sammunut tuli syttymään uudestaan, sitten saattaisin taipua pitämään totena olettamusta, että vainajat voivat saada hahmon ja muodon uudestaan. - - - Sammunut tuli ei valaise, ja kuolleella ei voi olla tietoisuutta." Tapaisipa kuolemanjälkeisen elämän mahdollisuutta pohtivissa kirjoissa useammin samaa loogista päättelykykyä kuin vanhan kiinalaisen tekstissä: "Jos me siis myönnämme, että haamujen vaatetuksen näkeminen johtuu näkijän mielikuvituksesta, meidän on myös sanottava, että kun ihminen näkee haamun muodon, sekin johtuu hänen mielikuvituksestaan. Sen vuoksi kuviteltu näky ei ole vainajan henki."

KALEVI KUITUNEN

"MAALISKUUSSA ilmestynyt Skepsis-yhdistyksen kirja Paholaisen asianajaja on ehtinyt kesän aikana kulua monissa käsissä ja herättää aavistuksen verran keskusteluakin. Kirjan saama vastaanotto on kuitenkin ollut niin yksipuolisen kiittävää, että asiaa täytyy hieman ihmetellä. Olemmeko hutaisseet ohi maalin, kun kukaan ei vaivaudu pahemmin moittimaan?"

MATTI VIRTANEN

SKEPTIKOT VERKOSSA: WWW.SKEPSIS.FI/LEHTI

Näin teet paranormaalin ilmiön

Kiinteän esteen läpi kulkeminen

Aaveiden sanotaan kävelevän seinien läpi. Juttusarjassa ”Näin teet paranormaalin ilmiön” taikuri **Jose Ahonen** paljastaa tällä kertaa, kuinka myös tuiki tavallinen ihminen saadaan vajoamaan lattian läpi.

Vuonna 1983 Yhdysvaltojen armeijan kenraalimajuri Albert Stubblebine III yritti juosta seinän lävitse varmana onnistumisestaan. Nenähän siinä kiipeäksi tuli ja Albert-parka pettyi kovasti, kun ei tahdon voimalla saanut ”molekyyliitiheyttään” muutettua sopivaksi seinän läpäisyyn.

Tarina on kirjattu Jon Ronsonin hienoon kirjaan ”The Men Who Stare at Goats”, joka kertoo jenkkien armeijan huuhaa-kuvioista Vietnamin sodan jälkeen. Kirjasta tehty elokuva tulee teattereihin tässä kuussa. Elokuvaa tähdittävät George Clooney, Ewan McGregor, Kevin Spacey ja Jeff Bridges. Trailerin perusteella elokuva vaikuttaa lupaavalta, myös näin skeptikko-

näkökulmasta.

Tämänkertaisessa artikkelissa otamme haasteen vastaan ja keskitymme kiinteiden esineiden läpäisyyn. Molekyyliitiheyttä emme mekään pysty muuttamaan, mutta jonkinlainen hallusinaatio kokemuksesta on mahdollinen. Kaikkihan tiedämme, että totuusrelativismin mukaan totuus on riippuvainen yksilön kokemuksesta, joten kokemus on siis täysin aito, ainakin kokijalle.

Valitettavaa ilmiössä on se, että sitä ei voi tehdä yksin itselle. Mikä kuitenkin estää pakottamasta ystävää roikottamaan sinua käsistään minuutin verran? Juuri tällaisia asioita varten ystävät ovat.

Temppu ja kuinka se tehdään:

Metodi saattaa olla joillekin tuttu lapsuudesta.

1) Aseta kohdehenkilö lattialle makaamaan vatsalleen, pää sinuun päin.

2) Tartu kohteen käsistä kiinni ja nosta hänet ylös ensimmäisen kuvan kaltaiseen asentoon. Tämä venyttää myös kohteen selkää, joten kaikenlaiset kiiropraktikot ja akupunktiot voidaan unohtaa, ja joogakin hoituu samalla.

3) Roikuta kohdetta tässä asennossa noin minuutin ajan. Pyydä häntä sulkemaan silmänsä ja valmistautumaan psykedeeliseen kokemukseen: "Kun nyt suljet silmäsi ja valmistaudut uppoamaan lattian lävitse, hengitä syvään ja muuta molekyyliiheyttäsi juuri sopivaksi, jotta

pääset mahdollisimman syvälle, ehkä jopa kurkistamaan alakertaan..."

4) Minuutin kuluttua ala laskea kohdetta hyvin hitaasti kohti lattiaa. Noin kymmenen senttimetriä ennen maata kohde kiljuu pelosta, kun hän kokee väkevän tuntemuksen lattian läpi uppoamisesta.

Kysyin eräältä lääkäriltä, mihin efekti perustuu. Hänen mielestään kyse saattaa olla jostakin lihaskuistiin liittyvästä tekijästä, mutta varmaa tietoa hänellä ei ollut. Tästä voimme päätellä, että efektin täytyy olla aidosti ylläluonnollinen, kun edes lääkäri ei sitä osaa selittää.

Kirjoittaja ei vastaa hallusinaatiosta johtuvista psyykkoseista tai muista mielenhäiriöistä.

JOSE AHONEN

WWW.TAIKUUTTA.COM

Brittiläiset hypnoterapeuttijärjestöt ole kovinkaan tarkkoja siitä millaisille puoskareille he jäsenyyksiään jakelevat. Britannian yleisradioyhtiön BBC:n tekemän selvityksen mukaan George-niminen kissa hyväksyttiin jäseneksi kolmeen hypnoterapeuttien järjestöön sen kummempia kyselemättä.

ILTALEHTI 14.10.

Ikean miesten vessan puuovesta on Glasgowissa löydetty Jeesuksen kasvot. Tai Gandalfin, elokuvasta Taru Sormusten Herrasta. Selkeässä kuviossa erottuu parta ja pitkät liehuvat hiukset. Joidenkin mielestä kasvot eivät ole Jeesuksen tai Gandalfin, vaan kuuluvat toiselle ABBA-yhtyeen miesjäsenelle.

WWW.TELEGRAPH.CO.UK/NEWS 9.10

Paita tekee (Vesa) Keskisestä jotenkin epätohdellisen. Turkoosi tuo vaalean suomalaismiehen vienosti ruskettuneisiin kasvoihin outoa hohdetta ja saa Keskisen näyttämään jonkin mystisen lahkoon johtajalta, paitsi että yleensä lahkajohtajilla ei taida olla isoja silmäpusseja. (Keskinen lähettää myöhemmin tekstiviestin: Sano kuvaajalle, että on ystävällinen ja käyttää hieman photoshopia silmiini.)

HELSINGIN SANOMAT, KUUKAUSILIITE, LOKAKUU.

Teurastamoissa teurastetaan vain terveitä, yhä kävelemään pystyviä eläimiä. Muille eläimille on mm. Amerikassa ja Kanadasa olemassa omat ”kierrätystehtaat”, jonne otetaan kaikenlaisia eläimiä ja eläinperäistä jätettä. Näissä tehtaissa valmistetaan eläinproteiinia, joka myydään edelleen lemmik-

kieläinruokavalmistajille. Eräässä lehdesä oli kirjoitus tällaisen tehtaan toiminnasta: ”Tehtaan lattialla oli tuhansia kuolleita koiria ja kissoja; karjan päitä ja sorkkia; lampaita, sikoja ja hevosia; kokonaisia haisunäätä; rottia ja pesukarhuja – kaikki odottamassa valmistusta. Tehtaan kuumuudessa kuolleella eläinkasalla tuntui olevan oma elämänsä, miljoonien matojen luikerrellessa ruhojen ympärillä. Tehdas käsittelee mädäntyneet eläinruhot, auton alle jääneet sekä lopetetut koirat ja kissat, joista valmistuu kuivaproteiinivalmistetta myytäväksi lemmikkieläinruoan valmistajille.”

WWW.LUONTAISNETTI.FI

Ihmisten pahoinvointi lisää katolisen kirkon mielestä myös itsekkyyden ja pahuuden voimien kasvu maailmassa. Kirkko ei ole kuitenkaan jäänyt toimettomana seuraamaan kehitystä, vaan on lisännyt perinteisten manaajien määrää seurakunnissa. Katolisen kirkon manausperinteen herätti henkiin jo paavi Johannes Paavali toinen, joka määräsi jokaiseen hiippakuntaan vähintään yhden manaajan karkottamaan pahoja henkiä. Lisäpotkua toiminnalle antoi uusi paavi Benediktus 16:sta, joka on lisännyt pappien eksorsismikoulutusta. Myös Suomen katolisen kirkon piirissä työskentelee yksi manaaja, kertoo (Suomen katolisen kirkon uusi) piispa Teemu Sippo. ... Piispan mukaan kuka tahansa pappi ei voi ryhtyä häätämään pahoja voimia, sillä työ vaatii kokemusta ja koulutusta. ”Tässä tietysti tarvitaan sellaista pappia, joka osaa erottaa sairauden tai mielenhäiriön muusta”, sanoo Sippo.

HTTP://YLE.FI/UUTISET/KOTIMAA 12.10.

(Näyttelijä Juha) Veijonen sanookin kadehtivansa ihmisiä, jotka pystyvät uskomaan kuolemanjälkeiseen elämään... ”Olen minäkin yrittänyt, mutta en pysty. Kun kaikki loppuu, se loppuu. Ei mitään höyhensaaaria. Elämää rakastavalle se on ahdistava ajatus.”

VANTAAN LAURI 8.10.

Italialaiset tutkijat ovat onnistuneet kopioimaan Torinon käärinliinan, johon Jeesuksen kerrottiin käärityn kuolemansa jälkeen. Tutkijoiden mukaan koe osoittaa lopullisesti, että uskomus on legenda. Käärinliina on keskiaikainen väärennös, tutkijat sanovat. ... Italia-laitutkijat käyttivät tuoreessa kokeessaan menetelmiä, jotka olivat saatavilla 1300-luvulla, sillä radiohiiliajoitus oli vuonna 1988 osoittanut käärinliinan olevan peräisin keskiajalta. ... Tutkijaryhmä valitsi kankaaksi keskiaikaiseen tapaan kudotun pellavan, jota vanhen- nettiin kuumentamalla ja pesemällä. Kangas levitettiin koehenkilön ylle, ja hänen naamiolla suojattuja kasvojaan hierottiin hapolla ja ok- ralla, joka oli keskiajalla yleisesti käytetty vä- riaine. Viikossa lopputulos muistutti Torinon käärinliinaa.

[HTTP://YLE.FI/UUTISET/KULTTUURI](http://yle.fi/uutiset/kulttuuri)

Saksan poliisin mukaan kaksi ihmistä menehtyi ja yksi on koomassa saatuaan myrkkyä terapeutiltaan Berliinissä. Kaksitoista ihmistä osallistui ryhmäterapiaistuntoon, jonka aikana terapeutti jakoi myrkkyä potilailleen. Kun potilaat saivat kovia kipuja, yksi heistä soitti poliisit paikalle. Terapiaistunnon järjestänyt 50-vuotias lääkäri on pidätetty ja hänen toimintaansa tutkitaan. ... Lääkäriin 41-vuotias vaimo piti samassa talossa luontaishoitoihin erikoistunutta klinikkaa. Naapurissa asuneen Thomas Riebelin mukaan lääkärinä liikkui huhuja, joiden mukaan hän tarjosi terapiaistunnoissaan potilaille hallusinogeenisiä sieniä. Omilla internetsivuil- laan lääkäri kertoo olevansa psykoterapeutti

joka hoitaa sekä yksilöitä että ryhmiä. ”Olen erikoistunut taideterapiaan ja hengellisiin krii- seihin”, lääkäri kirjoittaa sivuillaan.

ILTALEHTI 20.9.

Jos meitä kehittyneempiä sivilisaatioita on, on vaikea ymmärtää, mitä tekemistä heidän edustajillaan olisi muhoslaisen mummon kuk- kapenkissä. Luulisi, että ottaisivat selkeämmin yhteyttä tai osaisivat käydä huomaamatta.

PERTTI RAUTIAINEN, HELSINGIN SANOMAT, NYT-LIITE 38

Eriyisen suosittuja salaliittoteoriat ovat suo- malaisten räppärien keskuudessa. Nyt WTC- iskun vuosipäivänä räppärit Jontti ja Jodarok esiintyvät klubi-illassa, jossa esitetään WTC- aiheinen elokuva. ... Väitteet kuulostavat hur- jilta, eikä niitä ole pidetty laajalti uskottavina. Sen räppärit tietävät itsekkin. ”Tottahan on, et- tei muutama suomiräppäri voi tietää totuutta, koska juttua tutkinut komissiokaan ei ole pys- tynyt tarjoamaan vastauksia”, Steen1 sanoo. ... ”Pohjimmiltaan kyse on asioista, joista on hauska jauhaa paskaa kavereiden kanssa bis- sellä.”

HELSINGIN SANOMAT, NYT-LIITE 11.9.

Uskonnolliset napolilaiset eivät pääse to- teuttamaan tärkeää perinnettään, kaupungin suojeluspyhimyksen San Gennaron eli Ja- nuariuksen verta sisältävän ampullin suutlua sikainfluenssan pelossa. ... Veren sanotaan muuttuvan juoksevaksi kaksi kertaa vuodessa ... Tieteellisen selityksen mukaan ilmiö johtuu siitä, että kemikaalien sitkaisuus muuttuu am- pullia liikuteltaessa.

HELSINGIN SANOMAT 9.9.

Viime aikoina internetin Youtube-yhteisö- palvelussa on pyörinyt video, jossa esitetään vakuuttavan tuntuisesti, että Yhdysvaltain presidentti Barack Obama on lopullinen An- tikristus. Videon eri versioita on katseltu jo

yli 900 000 kertaa. Videolla nimetön kertoja ehdottaa, että Jeesus mahdollisesti paljasti Antikristuksen nimen sanoessaan opetuslapsilleen: ”Minä näin, kuinka Saatana sinkoutui taivaasta kuin salama” (Luuk. 10:18). Kertojan mukaan ”taivaasta sinkoutuva salama” on hepreaksi ”baraq ubamah”. ... Dallasin teologisen seminaarin professori Daniel Wallace toteaa blogissaan, että videon päättelyketju on kestämaton, suorastaan huijaus. Hän mainitsee, että ”baraq ubamah” tarkoittaa ”salama ja korkeudet”, mutta ”salama taivaasta” olisi hepreaksi ”baraq min-bamot”. Eikä Jeesus sitä paitsi puhunut hepreaa vaan arameaa, Wallace huomauttaa monien muiden perustelujensa lisäksi.

WWW.RISTINVOITTO.FI

Hannu Karpo: ”... huoneet ovat täynnä, kun pastori Seppo Juntunen rukoilee. Hän rukoo ihmisten paranemisen puolesta kirkoissa, ottamalla heitä vastaan yksityisesti ja saamalla tuhansia kirjoitettuja esirukouspyyntöjä. ... Väitöskirjan voimalla on todistettu, että rukous ei paranna, että ns. uskonnollisissa tilaisuuksissa ihmeparanemisia ei ole tapahtunut. Mitä tähän sanotte?” Seppo Juntunen: ”Väitöskirjassa todistettiin myös, että ihmiset vain kokevat parantuvansa. Saan joka päivä ja viikoittain kertomuksia ihmisiltä siitä, kuinka he ovat parantuneet. Minun on vaikea sanoa heille, että ette te kuulkaa ole parantuneet...” Hannu Karpo: ”Pysäytän hetkeksi kaksikymmentä vuotta vanhan ohjelman esittämisen. Me kaikki haluaisimme tietää, mitä näille ns. ihmeparantuneille on myöhemmin tapahtunut. Tavoitin joitakuita, mutta eri syistä johtuen en päässyt haastattelemaan yhtäkään. ’Nyt on niin kiire.’ ’Voi, siitä on niin kauan.’ ’Olen kyllä terve, mutta en halua asiasta enää julkisesti puhua.’ Ei väkisin. Jotain vastaukset kuitenkin kertovat. Ikään kuin autetuksi tulemisessa olisi jotakin hävettävää.”

KARPON PARHAAT, MTV3 29.8.

Kaksi lasta kidnapatulle Jaycee Dugardille siittänyt Phillip Garrido oli viime vuosina ennen kiinnijääntään fanaattinen uskova. Miehen tunteneet kuvailivat, kuinka tämä saattoi puhjeta yhtäkkiä laulamaan uskostaan. Mies väitti, että jumala puhuu hänelle laatikosta. Hänellä oli ilmeisesti aikeita perustaa oma kirkko. ... 18 vuotta vanha Jayceen sieppaustapaus alkoi purkautua, kun mies yritti jaella uskonnollisia lehtisiä Kalifornian yliopiston kampuksella. Mies oli kahden vaaleahiuksisen nuoren tytön seurassa. Tytöt olivat hänen lapsiaan siepatun Jaycee Dugardin kanssa.

ILTA-SANOMAT 28.8.

Pahimmassa vaiheessa tarinavillitys levisi paremman luokan ravintoloihin. Annoksiin ei voinut koskea ennen kuin oli joutunut kärsivällisesti kuuntelemaan henkilökunnan juurtajaksaiset jorinat: ... Kasvatukseen valitut pihvisonnit kuohitaan kuuden viikon ikäisinä rakkaudella ja damaskiteräisellä puukolla. Lihotuksen aikana härkiä shiatsuhierotaan päivittäin ja niille luetaan säännöllisesti tabermanilaista varhaislyriikkaa, millä tiedetään olevan vaikutusta lihan aistiherkkyyteen.

BISQUIT, ILTA-SANOMAT 27.8.

Vähän hiilihydraatteja ja runsaasti rasvaa ja proteiineja sisältävä ruokavalio pudottaa painoa, mutta lisää verisuonten tukkeutumista eli ateroskleroosia, ainakin hiirillä. Lisäksi se heikensi uusien verisuonten syntyä. Vaikka perinteiset verisuonten riskitekijät kuten kolesteroli-taso eivät nousseet enemmän kuin perinteistä länsimaista rasvaa ja proteiinia sisältävässä ruokavaliossa, verisuonet alkoivat tukkeutua. Harvardin yliopistossa testattiin vähähiilihydraattisen ruokavalion vaikutusta verisuoniin hiirillä. ... Tutkimukseen osallistunut professori Anthony Rosenzweig kertoo tulosten olleen niin vakuuttavia, että hän luopui vähähiilihydraattisesta dieetistään.

YLERADIO1.FI/TIEDE/TIEDEUUTISET 25.8.

Tämä parodia voi pelastaa henkesi

Rokotteisiin liittyvät pelot ovat olleet otsikoissa monen vuoden ajan. Kanssa on epävarma siitä, voiko H1N1-rokotteita ottaa ilman riskejä. Lääke-
tehtaiden palkkalistoilla olevat lääkärit vakuut-
televat niiden olevan turvallisia. Onneksi aina
silloin tällöin järjen ääni pääsee tiedotusvälinei-
siin. Lokakuussa YLE:n uutisiin pääsi Rauni-
Leena Luukanen-Kilde.

Rokoteuhkailun alle uhkaa kuitenkin jäädä
toinen yhtä suuri vaara.

Eräs räikein itsemääräämisoikeutta rajoit-
tava säädös liittyy liikenneturvallisuuteen. Sitä
kutsutaan turvallisuudeksi, mutta vain propa-
gandatarkoituksessa. Meitä ahdetaan sakkojen
uhalla turvavöihin kahlituiksi. Itse nimikin huo-
kuu orwellimaista kieroutuneisuutta. Turvavyö?
Pitäisikö siitä tulla turvallinen olo, kun luonnot-
tamat materiaalit kietoutuvat ympärille?

Olemme kuulleet vyön hyödyistä kyllästy-
miseen asti. Teorian mukaan ihmisen kahlitse-
minen autoon estää vakavan vammautumisen
onnettomuudessa. Mutta tiedätkö, miten tätä
ideaa testattiin alunperin? Pudottamalla pää-
kalloja portaikossa. Kalloja käärittiin eri peh-
musteilla. Näitä vertailemalla pääteltiin, että
paikallaan oleva kallo vahingoittuu vähiten.

Ei kuulosta kovin tieteelliseltä. Logiikan mu-
kaan paikallaan oleva kallo tietenkin pysyy eh-
jänä, mutta autoissa ihminen on suhteellisessa
liikkeessä! Fysiikan perusteella turvavyöt eivät
voi toimia. Kerro tämä seuraavalla vastaantule-
valla pro-vyöläiselle ja seuraa reaktiota.

Autoteollisuus on mukana juonessa. Myyn-
tilukuja nostetaan turvallisuuteen panostamal-

la. Se on vain näennäistä. Internetiin on vuota-
nut dokumentteja, joissa selvästi suunnitellaan
vain autojen myymistä. Turvavöiden edut ovat
paperilla todella vaikuttavia. Vaikuttavat luvut
tulevat japanilaiselta liikenneonnettomuuksia
tutkivalta laitokselta. Mutta taustalla vaikuttaa
aina raha.

Laitoksella on selvät yhteydet autoteollisuus-
teen. Riippumattomat toimittajat ovat paljasta-
neet, että laitoksen työntekijät ajavat autoilla!
Ilmiö toistuu kaikkien turvavöiden turvallisuut-
ta ylistävien parissa. Vöiden turvallisuudesta ei
saada riippumatonta tietoa.

Kahlitsemisvöiden vaaroista ei uskalleta pu-
hua valtamediassa. Liikenneonnettomuuksis-
sa turvavöitä käyttäneet ihmiset saavat jälkiä
ihoonsa. Hihna hankaa vaatteiden läpi veresli-
halle asti. Seuraamukset eivät näytä mukaval-
ta. Ruvelle mennyt iho on tulehdusriski. Riskit
jäävät pois, jos matkustaja vain uskaltaa jättää
”turvavyön” pois. Meidät kuitenkin painoste-
taan laittamaan vyö kiinni.

Turvavyöt ovat myös tappavia laitteita. Yh-
dysvalloissa turvallisuuspropagandan uhriksi
joutui viaton 13-vuotias lapsi. Hän leikki au-
tossa ystävänsä syntymäpäivillä. Vyö kietoutui
kaulan ympärille. Lapsi tukehtui. Jos autossa ei
olisi ollut valtion määräämiä turvavöitä, niin hän
olisi vielä hengissä.

Autovalmistajat ovat vetäneet autoja pois
markkinoilta. Selitykseksi on ilmoitettu ”val-
mistusvikoja” turvavöissä. Ongelmat ovat siis
oikeita ja olemassa. Tiedä faktat. Ole valpas.
Suojele lapsiasi. Tämä parodia voi pelastaa
henkesi.

JUHA LEINIVAARA

KRIITTISEN AJATTELUN PERUSTEITA

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on esitellä lyhyesti kriittisen ajattelun luonnetta ja niitä välineitä ja periaatteita, joihin se perustuu. FT Juho Ritola pohtii kirjoituksessaan ensin lyhyesti kriittisen ajattelun ja argumentaation luonnetta yleisesti. Sitten hän esittelee argumentoinnin analysoinnin ja evaluoinnin periaatteita sekä hyvän ja huonon päättelyn muotoja. Kirjoituksensa hän päättää muutamiiin yleisiin huomautuksiin.

Oletetaan, ettei sinulla ole ollut mieli-pidettä eikä juuri tietoaakaan Suomen armeijan nykykäytännöstä, jonka mukaan miespuolisten varusmiesten on leikattava tukkansa niin lyhyeksi, että niska ja korvat näkyvät. Luet sanomalehteä ja silmiisi osuu seuraavanlainen kirjoitus:

Kristillisdemokraattien puheenjohtaja, kansanedustaja Päivi Räsänen on jättänyt hallitukselle kirjallisen kysymyksen, jossa hän vaatii toimia pitkien hiusten sallimiseksi myös miessotilaille. Räsäsen pontimina on paitsi sukupuolten tasa-arvo, myös ensi kesänä varusmiespalveluksensa aloittava oma poikansa, jolla on pitkät, luonnonkiharat hiukset. Ruotsin armeijassa sallitaan varusmiehille hiusverkot, mutta meillä on syytä pysyä nykykäytännössä, jossa varusmiesten tukka on leikattava niin lyhyeksi, että niska ja korvat näkyvät. Useimmat varusmiehet siirtyvät palvelusaikana käytännöllisistä syistä vapaaehtoisesti tätäkin lyhyempään tukka-muotiin.

Hulmuavista hiuksistaan tuttu Idols-tuomari Jone Nikula totesikin Ilta-Sanomissa osuvasti, että ”Räsänen on tainnut sotkea huolestuneen äidin ja kansanedustajan roolit keskenään.” (Turun Sanomat 5.1. 2007, s. 2, 2. pääkirjoitus)

Kirjoitus raportoi meille, että on joku, jonka mukaan armeijan nykyistä hiuskäytäntöä tulisi muuttaa. Tämän pääkirjoituksen tekijät taas tuntuvat ajattelevan, että nykykäytäntö on hyvä ja perusteltu. Ole-

tetaan edelleen, että haluat päättää, onko sinulla nyt riittävästi todistusaineistoa muodostaa asiasta kanta, tai tarkemmin ottaen, ovatko pääkirjoittajat esittäneet sellaiset perusteet, jotka kumoavat Päivi Räsäsen esittämät argumentit nykykäytännön muuttamiselle. Millaisia seikkoja tällaisessa harkinnassa tulisi ottaa huomioon?

Ensimmäiseksi meidän on todettava, ettemme vielä täsmälleen tiedä mitä kaikkea Päivi Räsänen on kirjallisessa kysymyksessään todennut ja mitä perusteluja hän on muutokselle esittänyt. Kirjoitus mainitsee vain yhden perusteen, sukupuolten tasa-arvon. Kuten tavallisesti, ilman että haemme dokumentin käsiimme, emme voi varmasti tietää mitä on todettu ja argumentoitu. Joudumme luottamaan siihen, että sanomalehden pääkirjoittajat ovat tiivistäneet kirjallisen kyselyn keskeiset perustelut. Sen lisäksi, tämän kirjoituksen perusteella emme tiedä tarkasti mitä perusteita nykyiselle käytännölle on. Lähtökohtamme ovat siis vajavaiset rationaalisen kannan muodostamiseen kysymykseen, onko armeijan nykykäytäntö järkevä tai hyväksyttävä uuden argumentoinnin valossa.

Mutta tilanne ei kuitenkaan ole täysin toivoton. Ensinnäkin, olemme jo edenneet tiedollisesti. Har-kitsematta lukemaamme lainkaan olisimme jo saattaneet ajatella, että meillä on nyt perusteet uskoa, että nykykäytäntö on hyvä. Tätähän kirjoitus yrittää todistella ja kun lähtökohtaisesti oletamme, että ihmiset esittävät järkeviä kantoja, me uskomme usein kuulemaamme ja lukemaamme. Toiseksi, kun muistamme kokonaistilanteen, voimme asianmukaisesti arvioida miten tasokasta argumentaatiota meille on esitetty

eli pohtia, antaako tämä argumentaatio jonkinlaisen alustavan syyn uskoa, ettei nykykäytäntöä ole syytä muuttaa uudesta argumentoinnista huolimatta.

Kirjoituksen alku välittää meille käsityksen kokonaistilanteesta. On olemassa tietty käytäntö, jota joku haluaa muuttaa. Mitä tämä tarkoittaa todistuksellisesti? Yleensä ajattelemme, että se, joka haluaa muuttaa nykyisiä uskomuksiamme tai käytäntöjä, on velvollinen argumentoimaan muutoksen puolesta. Niin sanottu todistuksen taakka on muutoksen vaatijalla eli tässä tapauksessa Räsäsellä. Tämä asettelu perustunee ajatukseen, että nykykäytäntöön tai nykyisiin uskomuksiin on päädytty hyvin perustein ja siksi sen, joka haluaa muutosta, on esitettävä, että nykykäytäntöä vastaan on hyviä perusteita.

Oletus nykytilanteen hyvyydestä ei tietenkään aina ole järkevä. Mikäli pitäisimme siitä aina jääräpäisesti kiinni, voisimme edelleen asua luolassa, uskoa, että aurinko kiertää maata, että on moraalisesti oikein pitää orjia tai estää henkilöä vaikuttamasta yhteiskuntaan tai yleensä toteuttamasta itseään hänen sukupuolensa perusteella. Mutta siitä huolimatta todistuksen taakan asettaminen muutoksen vaatijalle on meidän oman tiedollisen tilanteemme ja ponnistelujemme kannalta järkevää. Meidän täytyy lähteä siitä, mitä nyt uskomme tietävämmme. Tyypillisesti jokaista nyt järkeväksi nähtyä uskomuksen tai toiminnan muutosta kohden on ollut lukematon määrä ehdotuksia, jotka on hyvästä syystä hylätty.

Mutta miten kirjoitusta tulisi tämän arvioida todistuksen taakan suhteen? Se tuntuu esittävän, että nykytilanne on oikeutettu huolimatta Räsäsen argumentoinnista. Vaatimus muutoksesta perustuu ilmeisesti sukupuolten tasa-arvoon, eli siihen, että vaatimus hiusten leikkuusta ei koske naisia. Sukupuolten erilainen kohtelu on meistä yleensä epäilyttävää, joten Räsäsen vaatimus tuntuu ensi näkemältä perustellulta ja tuntuisi synnyttävän vähintään vaatimuksen perustella erilainen kohtelu selkeämmin.¹ Oletettavasti kirjoittajat pyrkivät nyt siis tarjoamaan argumentteja, joiden mukaan erilainen kohtelu on perusteltua.

Mitkä sitten toimivat kirjoituksessa perusteena tätä muutosehdotusta vastaan? Kirjoitus toteaa, ettei jokaisessa kansallisessa armeijassa ole vastaavaa tilan-

netta. Tämän merkittävyyttä tunnutaan vastustavan väitteellä ”meillä on syytä pysyä nykykäytännössä”. Toinen perusteelta vaikuttava väite on, että jotkut lyhentävät vapaaehtoisesti tukkaansa vielä enemmän. Lopuksi viitataan siihen, että eräs julkisuuden henkilön mukaan aloite perustuu roolien väärinymmärtämiseen.

Miten kirjoituksen esittämiä argumentteja tulisi arvioida? Ensin on syytä muistaa, että analysointia ja arviointia tulisi ohjata niin sanottu laupeuden periaate. Tällä tarkoitetaan, että meidän on tulkittava toisten perusteluja ja kirjoituksia mahdollisimman laupeasti, eli siten, että ne olisivat niin vahvoja kuin mahdollista. Nyt kriittinen lukija tietysti kysyy miksi?

Perustelu voisi olla seuraavanlainen. Meillä on syytä olettaa, että kanssaihmisemme ovat järkeviä. Se saa meidät olettamaan, että tällaisessa kirjoituksessa kirjoittajat ovat yrittäneet vaikuttaa meihin järkevin perustein. Siksi emme voi tyytyä siihen, että saisimme kirjoittajan näyttämään naurettavalta tulkitsemalta hänen kirjoitustaan liian pikaisesti tai pahantahtoisesti. Tarkoitus oli päättää, onko meille tarjottu hyviä perusteita jättää muutosesitys hyväksymättä. Jos nyt vain pikaisesti rakennamme kirjoittajan perusteluista jonkinlaisen irvikuvan, olemme menettäneet mahdollisuuden harkita asiaa rationaalisesti.

Itse asiassa laupeuden periaatetta ei ensisijaisesti motivoikaan lapeus, vaikka sekin on osa periaatteen motivaatiota, vaan tiedollisen etenemisen halu: muotoilemalla kirjoittajien argumentaatiosta mahdollisimman vahvan annamme itsellemme mahdollisuuden harkita sitä, millä todella voisi olla väliä. Keksittyjen irvikuvien alas ampuminen on tiedon, ja tieteen, kannalta ajan haaskausta.

Ensimmäinen peruste kirjoituksessa argumentoi, ettei se, että kaikissa saman tyyppisissä armeijoissa ei ole samaa käytäntöä, ole itsessään riittävä syy muutokselle täällä. Mutta tämä argumentti on hieman hankala tulkita, sillä perusteeksi tunnutaan antavan vain väite, että meillä on syytä pysyä nykykäytännössä. Tämä on kuitenkin todistettava väite, joten sen ei tule esiintyä perusteissa. Päätelmänä se olisi virhepäätelmä nimeltä kehäpäätelmä. Tässä muodossaan ensimmäistä argumenttia ei voi pitää painavana.

Toinen peruste on, että jotkut siirtyvät vapaaehtoisesti vielä lyhempään tukkamuotiin. Ei ole taaskaan aivan selvää, mitä kirjoittajat tällä tahtovat sanoa. Tällä voitaisiin viitata siihen, että armeijan olosuhteet motivoivat lyhyet hiukset. Tämä voi hyvinkin pitää paikansa, mutta kirjoittajat eivät kuitenkaan tarjoa meille näitä perusteita. Tässä törmäämme jälleen seikkaan, joka on tavallisesti ongelma: ajan ja tilan puute. Pääkirjoittajat tekevät työtään kovan aikataulupaineen alla ja mielipide on esitettävä 2. pääkirjoituksessa ytimekkäästi. Me voimme kuitenkin arvioida vain esitettyjä perusteluja. Se, että jotkut toimivat vapaaehtoisesti tietyllä tavalla, ei vielä sinänsä ole riittävä peruste sille, että kyseisen tavan tulisi olla pakollinen. Monet ihmiset tekevät asioita hyväksyttävästi vapaaehtoisesti, mutta se ei liene kenenkään mielestä riittävä peruste tehdä kaikkea vapaaehtoista pakolliseksi. Argumentti siis ei vaikuta painavalta.

Kirjoituksesta voidaan lisäksi väittää löytyvän kaksi klassista argumenttityyppiä, jotka tunnetaan virhepäätelminä: niin sanottu argumentum ad hominem, eli ihmiseen vetoaminen, ja argumentum ad verendum, eli auktoriteettiin vetoaminen. Toisaalta, vaikka nämä argumenttiskeemat tunnetaankin virhepäätelminä, voidaan todeta, että ne ovat päätelmiä, jotka voivat johtaa hyvään tai huonoon lopputulokseen riippuen soveltamistavasta ja tilanteesta. Niiden todistuksellista merkittävyyttä tulee yleensä harkita huolella.

Ensimmäinen, eli ihmiseen vetoaminen, tulee esiin ensimmäisessä kappaleessa:

Räsänen pontimena on paitsi sukupuolten tasa-arvo, myös ensi kesänä varusmiespalveluksensa aloitava oma poikansa, jolla on pitkät, luonnonkiharat hiukset.

Koska oletamme, että kirjoittavat yrittävät vaikuttaa meihin rationaalisin keinoin, tulkitsemme, että kirjoittajien mielestä Räsänen motiivit tehdä aloite ovat aloitteen järkevyyden puntaroinnissa relevantteja. Mutta ovatko ne? On totta, ettei meidän tule olla ihmisten toiminnan motiivien suhteen sokeita. Joskus väitteen esittäjän ominaisuuksien puntarointi

on olennaista esitetyn väitteen hyväksymisen järkevyydelle. On kuitenkin huomattava, että vaikka Räsänen omaa toimintaa ohjaisikin halu suojella poikansa pitkiä luonnonkiharia hiuksia, se ei sinällään osoita, ettei sukupuolten tasa-arvo voisi olla tärkeä ulottuvuus nykykäytännön järkevyyttä pohdittaessa. Räsänen se ominaisuus, että hänellä on poika, ei muuta alkuperäisen argumentin voimaa. Siksi tämä ihmiseen vetoaminen ei ole järkevä argumentti.

Toinen ongelmallinen argumentti tulee esille viimeisessä kappaleessa:

Hulmuavista hiuksistaan tuttu Idols-tuomari Jone Nikula totesikin Ilta-Sanomissa osuvasti, että ”Räsänen on tainnut sotkea huolestuneen äidin ja kansanedustajan roolit keskenään.”²

Oletamme, että kirjoittajien mielestä Nikula on kyseessä olevassa asiassa jonkinlainen auktoriteetti. Se tuntuisi selittävän sen, että hänen mielipidettään halutaan siteerata. Kirjoittajat mainitsevat, että heidän tässä asiassa tärkeänä mielipidevaikuttajana pitämänsä henkilö, Jone Nikula, on Idols-tuomari ja hänellä on hulmuavat hiukset. Kyseisen henkilön nämä ominaisuudet ovat olettavasti siis kirjoittajien mielestä jotenkin relevantteja asialle. Ollaksemme huolellisia meidän tulee nyt siis puntaroida, miksi Nikula on tässä asiassa auktoriteetti.

Idols-tuomarius ei kuitenkaan vaikuta sellaiselta, ainakaan sikäli kuin armeija ei ole verrattavissa Idols-kilpailuun. Nikulan toinen ominaisuus, hulmuavat hiukset, vaikuttaa relevantimmalta. Mutta mikäli olemme perusteltuja olettamaan, että pelkästään pitkät hiukset eivät tee ihmisestä rationaalista auktoriteettia armeijan hiuskäytäntöjen suhteen, tämä auktoriteettiin vetoamiseen esiintymä ei ole järkevä.

Sinällään auktoriteettiin vetoaminen ei tietenkään ole aina irrationaalista. Esimerkiksi omat tietoni luonnontieteistä ovat rajalliset. Siksi katson, että minun on usein syytä uskoa fyysikkoo asioissa, jotka kuuluvat fysiikan osaamiseen piiriin. Auktoriteettiin vetoaminen voi kuitenkin olla monella tavalla ongelmallista, esimerkiksi silloin kun henkilö ei tosiasialla ole auktoriteetti tarkastelun alla olevan asian suhteen.

Tällaisesta tapauksesta vaikuttaisi nyt olevan kyse.

Yhteenvetona kirjoituksesta voidaan todeta, ettei kirjoitus onnistu täyttämään asettamaansa todistus-tehtävää. Perusteluni on, että kaikki kirjoituksessa esitetyt argumentit ovat laadultaan heikkoja. Ne eivät anna syytä uskoa, ettei tasa-arvo voisi olla peruste armeijan nykykäytännön muuttamiseen.

Mutta seuraavaksi analysoinnissa on taas otettava askel taakse päin ja harkittava tämän argumentoinnin suhdetta muihin argumentteihin. Esimerkiksi, osoitetuksi ei ole tullut, että armeijan nykykäytäntö on huono eikä se, että tasa-arvo on riittävä peruste käytännön muuttamiselle. Olen osoittanut vain, sikäli kuin tulkintani tästä kirjoituksesta on ollut pätevää, ettei se ei sellaisenaan tarjoa meille hyviä syitä uskoa johtopäätökseensä. Tämä ei tarkoita, ettei asiasta voitaisi esittää uutta pätevää argumentaatiota. Tarkoituksenani on ollut havainnollistaa millaisia tietoja ja taitoja kriittisen ajattelun opettamisessa pyritään opiskelijoille antamaan.

Kriittisen ajattelun luonne

Kriittisellä ajattelulla viitataan koulutuksen kontekstissa usein tietynlaisiin kursseihin, joilla opetetaan erilaisia argumentatiivisten tekstien ja puheiden analysoinnin ja arvioinnin välineitä sekä harjoitellaan soveltamaan niitä. Laajimmillaan tällaiset kurssit sisältävät myös produktiivisia osia; opiskelijoita opetetaan tuottamaan tekstiä, jonka argumentaatio on rakenteeltaan kestävä. Mutta kriittiselle ajattelulle tällaisilla kursseilla ei tietenkään ole mitään yksinoikeutta. Koulutuksen, ja erityisesti akateemisen koulutuksen, tavoite on, että opiskelija oppii ajattelemaan kriittisesti.³

On kuitenkin havaittu, että opiskelijat voivat hyötyä näistä kursseista oman alansa ongelmien ratkomisessa. Toiseksi, opiskelijat eivät usein opi projisoimaan oppimiaan analyysin ja arvioinnin menetelmiä oman alansa ulkopuolelle, ellei tätä projisointia erikseen opeteta. Kriittisen ajattelun kurssien tavoitteena onkin käydä läpi tiettyjä hyvän päättelyn keskeisiä periaatteita ilman sidonnaisuutta mihinkään yksittäiseen oppiaineeseen ja harjoitella näiden välineiden käyttöä analysoimalla arkielämästä ja julkisesta keskustelus-

ta poimittuja esimerkkejä. Lisäksi kursseilla opitaan tunnistamaan tiettyjä usein toistuvia argumentoinnin muotoja, joiden todistusvoima on usein niiden vaikutusvoimaa huomattavasti pienempi.

Mutta mitä kriittinen ajattelu itsessään sitten tarkoittaa ottaen on? Voimme ottaa lähtökohdaksemme seuraavanlaisen määritelmän kriittisestä ajattelusta:

Kriittinen ajattelu on havaintojen, kommunikaatioiden, informaation ja argumentaation taidokasta ja aktiivista tulkintaa ja arviointia. (Fisher & Scriven 1997, s. 21)

Yleisesti ottaen kriittinen ajattelu on älyllistä toimintaa, jonka tavoitteena on tehdä positiivinen kontribuutio uskomustemme rationaalisuuteen noudattamalla hyvän ajattelun ja päättelyn standardeja. Se on ajattelutoimintaa, jota ohjaavat tarkkuus, relevanssi ja tasapuolisuus. Kriittinen ajattelu perustuu tiettyihin perustaitoihin, kuten lukemiseen ja kuunteluun, ja se on muodoltaan usein tutkivaa ja interaktiivista. Se pyrkii aktiivisesti hakemaan uutta tietoa ja vaihtoehtoisia tietolähteitä asioiden selventämiseksi ja varmentamiseksi, asettumaan informaation tuottajien näkökulmaan ja pohtimaan sitä, mitä on haluttu sanoa.

Kriittinen ajattelija kiinnittää huomiota siihen, mihin lähteisiin hän nojaa, ja miksi. Hän pyrkii tiedostamaan millaisten periaatteiden mukaisesti hän hyväksyy väitteitä. Omasta mielestäni viimeksi mainittu seikka on kaikkein tärkein ja samalla vaikein osa kriittistä ajattelua: valmius jatkuvasti alistaa omat tapansa muodostaa uskomuksia tarkastelun alle. On tärkeää, että on aina valmis kysymään itseltään, miksi uskoo niin kuin uskoo, millaisia periaatteita noudatti tietyn uskomuksen omaksuessaan, ja kykeneekö soveltamaan samoja periaatteita kaikkiin kohtaamiinsa argumentointeihin.

Lyhyellä kriittisen ajattelun kurssilla voidaan tietenkin vain käydä läpi joitakin hyvän ajattelun periaatteita. Näiden tietojen syventäminen mutta ennen kaikkea soveltaminen on elinikäinen haaste. Kyse on taidosta, ei pelkästä tiedosta. Kriittinen ajattelu on parhaimmillaan jotain, joka ulottuu kaikkeen älylli-

seen toimintaamme arkielämän havaintojen teosta aina kompleksien teorioiden rakentamiseen. En kuitenkaan yritä tila- ja kykyrajoitusten johdosta kat-
taa tässä kirjoituksessa kaikkea. Kriittisen ajattelun opettaminen keskittyy yleensä yhteen ajattelumme tärkeimmistä työvälineistä eli argumenttiin ja sen eri muotoihin.

Argumentti

Argumentti on strukturoitu lausejoukko, jossa joukon yhden jäsenen väitetään seuraavaan joukon muista jäsenistä. Tämä määritelmä olettaa vain, että yhden lauseen väitetään seuraavan toisista, ei sitä, että kyseisen lause tosiasiassa seuraa muista joukon jäsenistä. Argumentti koostuu premisseistä, eli perusteista, ja johtopäätöksestä, ja se ottaa alansa tyypillisesti väitelauseita, eli lauseita, jotka väittävät jonkin seikan olevan tosi. Argumenttia käyttämällä yritämme osoittaa jonkin lauseen olevan tosi tai rationaalisesti uskottava sillä perusteella, että jotkut toiset väitteet ovat tosia tai rationaalisesti uskottavia.⁴ Väitelauseita käyttävään päättelyyn viitataan perinteisesti teoreettisena päättelynä. Kun tarkoituksena on päättää mitä meidän tulisi tehdä, eli johtopäätös tulisi olla toimintaohje, puhumme käytännössä päätelystä. Katsotaan yhtä esimerkkiä argumentista:

Iso määrä historiallisia dokumentteja kertoo, että noidat ja taikurit ovat hallinneet aidosti yliluonnollisia voimia.

Nämä dokumentit ovat uskottavia.

Siis, noidat ja taikurit ovat hallinneet aidosti yliluonnollisia voimia.

Tämä esimerkki on esitetty niin sanotussa argumentin standardimuodossa. Luonnollisessa tekstissä argumentin muodostavat lauseet voivat olla sijoitetuina lukuisin eri tavoin ja niiden paikantamista on harjoiteltava. Argumentti voi olla joko yksinkertainen tai kompleksi, eli se voi koostua joko yhdestä tai useasta siirtymästä lauseesta toiseen ja yhdestä tai useammasta perusteesta.

Argumentin arviointi koostuu kahdesta seikasta: perusteiden totuudellisuuden arvioinnista ja päätte-

lyn vahvuuden arvioinnista. Edellisessä esimerkissä joku saattaisi kyseenalaistaa toisen premessin totuuden. Mutta sitä voitaisiin tietysti edelleen tukea, esimerkiksi:

Nämä dokumentit ovat erittäin yksityiskohtaisia.

Siis, nämä dokumentit ovat uskottavia.

Tällaisen argumentin todistusvoiman arviointi on toimintaa, jossa arvioimme sitä kuinka usein on niin, että jos argumentin peruste on tosi, myös johtopäätös on tosi. Esimerkiksi edellisessä esimerkissä arvioimme sitä kuinka usein on niin, että jos dokumentti on yksityiskohtainen, on myös niin, että dokumentti on tosi. Huomaamme, ettei yksityiskohtaisuus ole järin hyvä peruste uskoa: esimerkiksi salapoliisiromaanit voivat olla hyvin yksityiskohtaisia, mutta ne eivät silti (välttämättä) pyri väittämään mitään totta. Tällä arviolla taas on vaikutuksia argumentin kokonaisuuskottavuuteen.

Argumentin analysointi

Argumentin analysoinnilla tarkoitetaan esitetyn argumentoinnin saattamista sellaiseen muotoon, että sen laatua on helppo arvioida. Tätä varten kriittisen ajattelun opettajat ovat kehittäneet lukuisia erilaisia analysoinnin menetelmiä, joiden perusajatus on saada aikaan jonkinlainen diagrammi, josta esitettyjen päätelmien keskinäiset suhteet on helppo hahmottaa. Tällaisessa menetelmissä tekstin lauseet esimerkiksi numeroidaan, tekstistä erotellaan päättelysuhdetta ilmaisevat sanat, ja lauseista laaditaan diagrammi, jonka avulla päättelysuhteiden pätevyyttä voidaan punnita. En kuitenkaan esittele tässä kirjoituksessa tarkemmin mitään yksittäistä arvioinnin mallia, mutta lukija voi perehtyä sellaisiin kirjoituksen lähdeluettelon avulla.

Ennen kuin voimme analysoida argumentteja, meidän on tunnistettava ne. Tämä tunnistaminen perustuu kielitajuumme, siihen, että tunnistamme tekstistä tai puheesta, että kirjoittaja pyrkii osoittamaan jonkin seikan olevan tosi perustuen joihinkin muihin seikkoihin. Tärkeä tätä tukeva seikka ovat myös argumentti-indikaattorit, eli sanat tai ilmaukset, jotka

ilmaisevat päättelysuhdetta. Tällaisia ovat esimerkiksi 'siis', 'näin ollen', 'niin ollen', 'tästä syystä', 'tästä johtuen', 'siitä seuraa että', 'tästä voidaan päätellä'.

Analysoinnissa on myös tärkeä erottaa argumentit ja selitykset. Molempia ilmaistaan usein sanalla 'koska' ja ne ovat muutenkin muodoltaan usein samannäköisiä. Tehdäkseen tämän eron tulee pohtia sitä, mikä on tilanteessa epävarmaa. Periaate on, että argumentissa johtopäätös on epävarma tai kiistanalainen ja perusteiden tulisi olla paremmin tiedettyjä tai hyväksyttyjä. Selityksessä taas asia on päinvastoin: selitettävän asian tulisi olla varmennettu ja selittävät tekijät tyypillisesti epävarmempia. Selittävä tekijä voi olla esimerkiksi teoria, jota vasta pyritään vahventamaan. Otetaan yksi esimerkki:

Koska äideille opetettiin hygienian ja raskauden fysiologiset perusteet, vastasyntyneiden kuolleisuus laski rajusti.

Jos tämä on selitys, se voi olla hyvinkin järkevä. Jos lausejoukko tulkitaan argumentiksi, sen hyväksyttävyys laskee olennaisesti. Voisihan esimerkiksi olla niin, että vaikka äideille opetettiin kyseiset seikat, heidän elinolosuhteensa eivät antaneet heille mahdollisuuksia toteuttaa oppimaansa. Ensimmäinen lause ei nyt tietämämme perusteella siis tee toista lausetta todennäköiseksi. Selityksessä taas uskomme kuolleisuuden laskeneen ja haemme sille selitystä.

Analysoinnissa on aina myös syytä kysyä, onko varmasti selvillä siitä mitä kaikki argumenteissa käytettävät termit tarkoittavat. Mikäli ei, on syytä kääntyä hakuteosten puoleen. Seuraavaksi on tarkistettava, että termejä käytetään tekstissä oikein. Usein argumentit myös sisältävät monimerkityksisiä termejä. Nämä eri merkitykset on tiedostettava ja on pyrittävä päättämään, missä merkityksissään termit tekstissä tai puheessa esiintyvät.

Lukumattomia turhia väittelyitä olisi voitu välttää, jos keskusteluissa käytetyt termit olisi ensin määritelty huolellisesti. Vasta kun kaikki käytetyt termit on saatu selkeästi määriteltyä, voimme aloittaa argumenttien arvioinnin: argumentit muodostuvat lauseista ja lauseet termeistä. Ongelmat termien, tai

lauseiden, tasolla heijastuvat yleensä ongelmiksi argumenttien tasolla.

Argumentin arviointi

Argumentin arvioinnin kaksi pääkysymystä ovat:

- 1) Ovatko premissit todet/todennäköiset/rationaalisesti hyväksyttävät?
- 2) Kuinka vahvaa päättely on?

Kysymykseen yksi vastaaminen edellyttää harkintaa ja usein myös lisätiedon hankintaa. Epäilemällä premissien totuutta ilmaiset, että ne kaipaavat lisätukea. Tämä lisätuki voidaan hankkia monella tavalla, mutta ideaalisesti premissit ovat kuitenkin yleisesti tiedettyjä tai helposti todennettavissa. Jossain vaiheessa perusteiden varmentamisen on kuitenkin loputtava. Mikäli varmentamisen tulos on jossain määrin positiivinen, eli perusteet ovat jossain määrin uskottavia, meidän tulee siirtyä arvioimaan päättelyn vahvuutta.⁵

Perinteisesti hyvän teoreettisen päättelyn ja siten myös argumentoinnin on ajateltu jakautuvan kahteen päätyyppiin: deduktiiviseen ja induktiiviseen päättelyyn. Oletamme nyt, että päättely, joka ei ole hyvää kummankaan näiden kahden standardin mukaan, ei ole hyvää päättelyä.

Eräs luonteva tapa esittää nämä kaksi päättelyn lajia on käyttää mahdollisen maailman käsitettä. Päättely on deduktiivista jos, ja vain jos, ei ole olemassa sellaista mahdollista maailmaa, jossa premissit ovat todet ja johtopäätös epätosi. Tällöin perusteiden totuus takaa johtopäätöksen totuuden ja päättelyä voidaan kutsua totuutta säilyttäväksi. Päättelyä kutsutaan luotettavaksi, jos argumentin premissit ovat todet ja päättely deduktiivista.

Päättely on induktiivista, jos johtopäätös on tosi useimmissa niissä mahdollisissa maailmoissa, joissa perusteet ovat tosia. (Ääritapauksessa, eli tapauksessa, jossa johtopäätös on tosi kaikissa niissä mahdollisissa maailmoissa, jossa premissit ovat todet, päättely on siis deduktiivista.) Pää-

tely ei tällöin takaa, että johtopäätös on tosi, mutta se antaa hyvän syyn uskoa, että se on, mikäli premisit ovat todet. Täten voimme ajatella päättelyn muodostavan vahvuuden asteikon yhdestä nollaan, jossa deduktiivinen päättely on skaalan yläpäässä (eli 1, olettaen premissien totuus), induktiivinen päättely muodostaa tapaukset $0,5 < x < 1$, ja virhepäätely $0 < x < 0,5$. Ajatellaan muutamaa esimerkkiä:

1)

Kaikki haltiat juovat viiniä.

Arwen on haltia.

Siis, Arwen juo viiniä.

2)

95 prosenttia haltioista juo viiniä.

Arwen on haltia.

Siis, Arwen juo viiniä.

3)

Muutamat haltiat juovat viiniä.

Arwen on haltia.

Siis, Arwen juo viiniä.

Huomaamme ensimmäisestä argumentista heti, että se on deduktiivinen. Vastaesimerkkiä ei voi olla: jos kaikki haltiat juovat viiniä, ei ole olemassa sellaista mahdollista maailmaa, jossa Arwen on haltia ja hän ei juo viiniä. Argumentin deduktiivisuutta voidaankin testata juuri yrittämällä hahmottaa mahdollinen maailma, jossa premissit ovat todet ja miettimällä onko mitään tapaa, jolla johtopäätös voisi olla epätosi.

Toisen argumentin kohdalla huomaamme, että Arwen voi kuulua siihen viiteen prosenttiin, joka ei juo viiniä. Siispä testaamme, onko päätelmä induktiivinen, eli katsomme niitä maailmoja, joissa 95 prosenttia haltioista juo viiniä, ja Arwen on haltia. Jois-sain näistä maailmoista Arwen juo viiniä ja joissain ei. Mutta huomaamme, että sellaisia koherentteja maailmoja, joissa premissit ja johtopäätös ovat todet, on paljon enemmän kuin sellaisia, joissa premissit ovat todet, mutta johtopäätös ei. On ikään kuin olemassa useampi tapoja, jolla Arwen mahtuu tuohon 95 prosentin joukkoon kuin että hän ei mahdu.

Kolmannen argumentin kohdalla taas on selvää, että maailmoja, jossa Arwen juo viiniä on paljon vähemmän. On kuitenkin huomattava, etteivät premisit sano mitään siitä, kuinka paljon haltioita on. Heitä voi olla kaksi tai 12 miljardia. Mutta jos vain muutamat juovat viiniä ja haltioita voi olla vaikka kuinka paljon, on selvää, että on useampia tapoja, joilla Arwen ei kuulu niihin muutamaan jotka juovat viiniä kuin niitä, joissa Arwen kuuluu niihin muutama. Päättely ei siis anna hyvää syytä uskoa johtopäätökseen ja kutsumme sitä virhepäätelmäksi.

Tällainen mielikuvitustesti liittyy sekä validiteetin että todennäköisyyden käsitteet mahdollisen maailman käsitteeseen. Nämä käsitteet ovat erittäin kiistellyjä, eivätkä kaikki alaa tutkivat hyväksyisi tätä esitystä. Mutta mahdollisen maailman testin käyttäminen on kuitenkin varsin intuitiivinen tapa arvioida päätelyä, ja sitä järjestelmällisesti käyttävien ihmisten arviot tapaavat olla hyvin samansuuntaisia. Tarkastellaan kuitenkin vielä argumenttien testaamista lyhyesti muutaman esimerkin valossa:

Jotkut matelijat elävät vedessä.

Jotkut vedessä elävät olennot syövät vesikasveja.

Siis, jotkut matelijat syövät vesikasveja.

Kaikki väitteet tässä argumentissa ovat tosia, mutta se ei osoita mitään argumentista. Argumentti on invalidi. (Ajattele maailmaa, jossa ainoat vedessä elävät matelijat ovat krokotiileja ja jotkut kalat syövät vesikasveja. Tällaisessa maailmassa perusteet ovat todet, mutta johtopäätös epätosi.)

Argumentin invaliditeetin osoittamiseksi me siis etsimme sellaista loogisesti mahdollista maailmaa, jossa perusteet ovat todet, mutta johtopäätös epätosi. Tällainen maailma on vastaesimerkki päättelylle. Jos vastaesimerkkiä ei löydy, päättely on todennäköisesti validia. Ajatellaan seuraavaksi argumenttia:

Joulupukki on olemassa.

Siis, jotain on olemassa.

Päättelyn premissi on epätosi ja johtopäätös tosi. Mutta tämä ei edelleenkään kerro meille mitään

päätelyn validiteetista. Jos on niin, että joulu-pukki on olemassa, niin jotain on olemassa. Mielikuvituksemme ei kykene luomaan vasta-esimerkkiä; päätely on validi. Tarkastellaan sitten argumenttia:

Kaikki älykäs elämä menehtyy nopeasti ilman ilmakehää.

Tähtien välisessä avaruudessa ei ole ilmakehää, ellei sitä sinne keinotekoisesti tehdä.

Siis, mikään älykäs elämä ei voi säilyä elossa kauaa tähtien välisessä avaruudessa, ellei sitä suojele mikään keinotekoinen tehty ilmakehä.

Yritämme jälleen kuvitella, että premissit ovat tosia ja johtopäätös epätosi. Sellaista ei tunnu löytyvän, joten päätely on validia. Mutta miksi? Kykenemmehän ajattelemaan, että olisi olemassa älykästä elämää, joka olisi olemukseltaan niin erilaista, että se kykenisi selviämään tähtien välisessä avaruudessa. Mutta tämä vastaväite on virheellinen: se osoittaa vain, että on loogisesti mahdollista, että ensimmäinen premissi on epätosi. Tarkastellessamme päätelyn validiteettia tarkastelemme vain niitä tapauksia, joissa premissit ovat tosia. Mutta emme vielääkään tietysti tiedä, onko esimerkki luotettava argumentti. Logiikka voi vain kertoa meille, että päätely on validia. Premissien totuus täytyy varmentaa muin keinoin.

Lukijasta saattaa tuntua oudolta, että niinkin tarkka tiede kuin logiikka voi käyttää mielikuvituksen keinoja argumenttien arvioinnissa. Kaikkien mielikuvitushan on erilainen. Tähän voidaan vastata, että harjoituksen myötä mielikuvituksen antamat vastaukset tapaavat konvergoitua. Mielikuvitustesti tuntuisi approksimoivan hyvää päätelyä. Lisäksi, logiikka on toki eksaktia, mutta tällainen testi riittää usein luonnollisen kielen argumentoinnin tarkasteluun.

Argumenttien arvioimisessa on myös syytä muistaa, ettei osoittamalla jokin argumentti huonoksi osoiteta, ettei johtopäätös ole tosi. Epätodet premissit sisältävän virhepäätelmän johtopäätöskin voi olla tosi väite. Päätelmän vahvuus ja lauseiden totuus on erotettava tarkasti.

Puuttuvat premissit

Eräitä luonnollisella kielellä esitetyn argumentoinnin arvioinnin kompastuskiviä ovat puuttuvat premissit. Puuttuvilla premiseilla tarkoitetaan premisejä, joiden täytyy olla tosia (tai rationaalisesti uskottavia), jotta päätely voisi olla vahvaa, mutta jotka argumenttoija on syystä tai toisesta jättänyt esittämättä. Ilmiö on sinänsä ymmärrettävä. Mikäli kaikki oletukset aina kirjoitettaisiin täysin esiin, kielestä tulisi kankeaa ja tylsää ja jokaisesta kirjoituksesta kohtuuttoman pitkä. On siis luontevaa jättää pois osa tarvittavista väitteistä ja antaa lukijan täydentää ne itse mielessään.

Toisaalta, kun haluamme arvioida jonkin argumentin vahvuutta, puuttuvat premissit ovat olennainen osa argumentin vahvuutta. Joskus puuttuvat osat on myös jätetty pois tarkoituksella, koska kirjoittaja ei halua meidän huomaavan mihin väitteisiin joudumme sitoutumaan, jotta johtopäätös olisi hyväksyttävä. Ongelma kuitenkin on, että arvioidessamme argumentointia joudumme lisäämään tällaisia premisejä ja siten muokkaamaan toisen tekstiä. Tällöin on suuri vaara, että vääristelemme alkupe- räisen kirjoittajan ajattelua.

Argumenttien puuttuvien premissien täydentämisen tulisi seurata seuraavia periaatteita. Ensinnäkin, argumenttiin tulisi lisätä vain premisejä, jotka esittäjä tarkoitti oletettavaksi. Tämän määrittämiseen voimme miettiä tapaa, jolla argumentti on muotoiltu, kontekstia, jossa argumentti esitettiin sekä muita tietojamme argumentin esittäjästä. Premissejä ei tule lisätä, elleivät ne vahvista päätelyä. Kaikki oletukset eivät ole päätelyn vahvuuden kannalta olennaisia, ja sellaiset voidaan jättää huomiotta argumentoinnissa.

Jos useat eri premissit täyttävät nämä vaatimukset, lisätään sellainen premissi, joka tekee päätelystä vahvimman mahdollisen. Tällä tarkoitetaan päätelyn kokonaisjärkevyyttä. Esimerkiksi sellaisen toden premissin lisääminen, joka tekee päätelystä induktiivista, on järkevämpää kuin sellaisen epätoden premissin lisääminen, joka tekee päätelystä deduktiivisista. Edelleen, jos meillä on useita mahdollisuuksia edellisten näkökohtien valossa,

tulee päättelyyn lisätä mahdollisimman heikko premissi. Premissi A on heikompi kuin premissi B, jos A sulkee pois vähemmän mahdollisuuksia kuin B (esimerkiksi väite 'on todennäköistä, että p' on heikompi kuin 'p'). Tällöin lisäämme sen todennäköisyyttä, että premissi on tosi.

Deduktiiviset argumentit

Mikäli pystymme tunnistamaan, että argumentti omaa tietyn loogisesti validin argumentin muodon, meidän ei tarvitse soveltaa mahdollisen maailman testiä. Tiedetyt argumentin muodot takaavat, että premissien ollessa tosi, johtopäätös on aina tosi. Voidaan myös todeta, että ideaalisesti argumentit tulisi muuntaa formaaliin muotoon, ja osoittaa niiden validiteetti tai invaliditeetti jollain formaalilla järjestelmällä. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että tämä ideaali voi toteutua vain harvoin. Haluan silti korostaa, että jokaisen kannattaa tuntea formaalin logiikan perusteet.

Seuraavassa eräs päättelyn tärkeimmistä muodoista:

Jos liesi on kuuma, voit satuttaa itsesi siinä.

Liesi on kuuma.

Voit satuttaa itsesi siinä

Tämä argumentti on muotoa Modus Ponens. Tunnistamme, ettei voi olla niin, että premissit ovat todet ja johtopäätös epätosi. Ensimmäinen lause on muodoltaan konditionaali. Päättelyn muoto on seuraava:

Jos p, niin q.

p.

Siis, q.

Toinen tärkeä muoto on niin sanottu Modus Tollens:

Jos puhveli astuu kelloni päälle, se tuhoutuu.

Se ei ole tuhoutunut.

Siis, puhveli ei ole astunut kelloni päälle.

Päätelmä on muotoa:

Jos p, niin q.

Ei q.

Siis, ei p.

Näiden päätelmämuotojen yhteydessä on syytä mainita kaksi yleistä virhepäätelmää. Tarkastellaan seuraavia päätelmiä:

(TV)

Jos tämän argumentin kirjoittaja on hevonen, niin tämän argumentin kirjoittaja on nisäkäs.

Tämän argumentin kirjoittaja on nisäkäs.

Siis, tämän argumentin kirjoittaja on hevonen.

Päädymme epätoteen johtopäätökseen, vaikka argumentin premissit ovat tosia. Päätelmän perusteella saatuaan uskomukseen ei siis voi luottaa. Tätä virhepäätelmää kutsutaan nimellä takajäsenen vahvistaminen (affirming the consequent). Tämän päätelmän rinnalla tulee mainita yleinen virhepäätelmä, nimeltään etujäsenen kielto (denying the antecedent):

(EK)

Jos sataa, maa kastuu.

Ei sada.

Siis, maa ei kastu.

Kuten tiedämme, maa voi kastua muistakin syistä kuin sateesta. Vaikka perusteet olisivatkin tosia, voi johtopäätös silti olla epätosi.

Ehtolauseen 'jos – niin' ensimmäistä osaa kutsutaan etujäseneksi ja toista takajäseneksi. Lauseen ensimmäinen jäsen on tällöin riittävä ehto takajäsenen esiintymälle ja takajäsenen on välttämätön ehto etujäsenen esiintymälle. Siis, jos on niin, että jos sataa, maa kastuu, sade ajatellaan maan kastumiselle riittäväksi ehdoksi. Maan kastuminen taas voidaan ajatella välttämättömäksi ehdoksi sateelle, sillä mikäli lause 'jos sataa, maa kastuu' on totta, on aina niin, että maa kastuu sateella. Sana 'jos' viittaa aina ehtolauseen etujäseneseen. Luonnollisissa kielissä

ehtolause 'jos – niin' ei aina esiinny tässä järjestyksessä. Esimerkiksi:

Voitan jos saan eniten ääniä.

Ilmaus 'vain jos' taas viittaa aina ehtolauseeseen takajäseneen. Esimerkiksi:

Menen kutsuille vain jos minut kutsutaan.

Henkilön pitää siis kutsua välttämättömänä ehtona kutsuille menoon. Kutsu ei ole riittävä ehto: henkilö saattaa olla menemättä, mutta toisaalta siitä, että henkilö menee, voidaan päätellä, että henkilö on saanut kutsun. Mikäli lauseet ovat tosia tai epätosia aina yhdessä, sanotaan lauseiden välillä vallitsevan ekvivalenssi. Tätä ilmaistaan ilmauksella 'jos ja vain jos.'

Induktiiviset argumentit

Suurin osa kohtaamastamme argumentaatiosta ei kuitenkaan ole deduktiivista vaan induktiivista. Induktiiviset argumentit ovat argumentteja, joissa johtopäätös on tosi vähintään 50%:ssa niistä tapauksista, joissa premissit ovat tosia. Vaikka tämä arviointi voi joskus olla erittäin vaikeaa, voidaan kuitenkin todeta myös, että on olemassa selviä tapauksia. Seuraavaa induktiivisen päättelyn perusmuotoa kutsutaan tilastolliseksi syllogismiksi:

n prosenttia F:stä ovat G:tä.

x on F.

Siis, x on G.

Kuten olemme aiemmin todenneet, induktiiviset päättelyt voivat olla vahvuudeltaan hyvin erilaisia. Kutsumme päättelyä induktiiviseksi vain jos johtopäätös on tosi enemmistössä niistä maailmoista, joissa premissit ovat todet. Tarkastellaan seuraavaksi yhtä esimerkkiä, jotta saamme kuvan siitä, miten mahdollisten maailmojen testiä tulisi soveltaa induktiivisten argumenttien arviointiin.

Merkurius, Venus, Maa ja Mars ovat ainoat asteroidi-vyöhykkeen sisällä olevat planeetat.

Täsmälleen kolme näistä planeetoista ovat elotomia.

Siis, Venus on eloton.

Jotta voisimme arvioida tätä, meidän tulee arvioida erilaisia mahdollisia maailmoja, joissa premissit ovat tosia. Nämä mahdolliset maailmat voidaan jakaa neljään luokkaan riippuen siitä, mikä planeetta on elollinen. Ensi näkemältä voisi ajatella, että sellaisia maailmoja, joissa Maa on elollinen on eniten, koska Maa on oikealla etäisyydellä, sillä on sopiva rakenne jne. Tämä ajattelu on kuitenkin tarpeettoman Maa-sidonnaista. Mielikuvitustestissä meidän tulee huomata, että planeetat voisivat sijaita millä tahansa etäisyydellä, tai että niillä on erilainen rakenne kuin nyt tuntemillamme planeetoilla. Myös aurinko saattaisi myös olla erilainen. Tästä syystä mikään näistä luokista ei ole erikokoinen kuin muut. Mutta mikäli näin on, meidän tulisi eri maailmoja ajatellessamme kohdata kaikkia eri luokkia samalla frekvenssillä: 25 % niistä on sellaisia, joissa Merkuriuksella on elämää, 25 % sellaisia, joissa Venuksella on elämää, 25 % tapauksista Maa on elollinen ja 25 % sellaisia, joissa Mars on elämää ylläpitävä. Tällöin johtopäätös on tosi 75 %:ssa tapauksista ja argumentti on induktiivinen.

Induktiivisen argumentin tärkeä piirre on, että sen vahvuus vaihtelee uuden informaation valossa. Deduktiivinen argumentti sen sijaan on monotoninen: jos ei ole olemassa mahdollisia maailmoja, joissa premissit ovat tosia ja johtopäätös epätosi, ei mikään määrä uutta informaatiota muuta sitä. Ajatellaan nyt, että argumentoimme, että "Rouva R on pankinjohtaja. Pankinjohtajat ovat useimmiten varakkaita. Siis, Rouva R on varakas". Mikäli premissit ovat todet, ne antavat rationaalisen syyn uskoa johtopäätös. Mutta ajatellaan, että kuulemme että "R:n johtama pankki on juuri ajautunut velkasaneeraukseen. Velkasaneeraukseen ajautuneiden pankkien johtajat eivät ole varakkaita". Mikäli meillä olisi syytä uskoa, että nämä uudet premissit olisivat tosia, voisimme nyt todeta, ettei alkuperäinen argumentti enää anna syytä uskoa johtopäätökseen. Kuitenkin voimme sanoa, että alkuperäisessä tilanteessa se oli järkevä argumentti. Miten tämä on mahdollista?

Vastaus on, että johtopäätöksen todennäköisyyttä ajatellaan aina vain kulloisenkin informaation rajaa-
missa mahdollisissa maailmoissa. Vaikka myöhemmin
kuulemme, että aktuaalinen maailma onkin näiden
alkuperäisen mahdollisten maailmojen tietty osa-
joukko tai ettei aktuaalinen maailma olekaan niiden
mahdollisten maailmojen joukossa, jossa luulimme
sen olevan, ei tämä vaikuta alkuperäisen päättelyn
rationaalisuuteen. Alkuperäinen päätelmä kertoi vain
jotain oletetusta mahdollisten maailmojen joukosta.

Induktiivisessa argumentoinnissa tulee tietysti pyr-
kiä aina siihen, että premissit ovat mahdollisimman
kattavia eli sisältävät kaiken vallitsevan informaation.
Tyypillinen induktiivisen päättelyn ongelma on, ettei
premissihin oteta kaikkea tiedettyä informaatiota
vaan päätellään esimerkiksi vain yhdestä tutkimuk-
sesta vaikka asiasta on useita tutkimuksia. Toisaalta,
induktiivinen päättely ei voi lähteä täysin kattavista
premisistä: mikäli vaatisimme aina totaalista infor-
maatiota premissihin, ei induktiivista päättelyä voisi
ollakaan. Johtopäätöksen totuusarvohan on päätel-
mälle erittäin relevanttia tietoa, joten tieto siitä tulisi
totaalisen informaation vaatimuksen vallitessa kuulua
jo premissihin! Tällöin päätelmä ei enää olisi induk-
tiivinen vaan deduktiivinen (johtopäätöksen ollessa
tosi) tai virhepäätelmä (johtopäätöksen ollessa epä-
tosi).

Induktiivisen päättelyn arvioinnissa tärkeitä seik-
koja ovat esimerkiksi tilastollisen yleistämisen ongel-
mat (kuten onko otos satunnainen ja riittävä; kysytut-
kimuksissa kysymysten sanamuodot ja kyselytilanteen
ongelmat), ongelmat todennäköisyyksien arvioinnis-
sa ja suhteuttamisessa sekä päättelyssä korrelaatiosta
kausaatioon. Meidän ei ole mahdollista käsitellä näitä
ongelmia laajasti mutta viimeksi mainitusta seikasta
voidaan todeta jotain. Ajatellaan päättelyä:

x korreloi y :n kanssa.

x on y :n syy.

Tätä päätelmää kutsutaan post hoc, ergo propter
hoc-virhepäätelmäksi, tai lyhyesti vain post hoc. Il-
maus tulee latinan kielestä. Tarkka käännös on 'tämän
jälkeen, siis tästä syystä.' Ongelma siis on, että pelkäs-

tä korrelaatiosta päätellään kausaalinen suhde. Kun x
ja y korreloivat, tämä ei sinällään vielä kerro, että x
on y :n syy. Itse asiassa voi olla niin, että y aiheuttaa
 x :n, tai korrelaatio johtuu jostain kolmannesta sei-
kasta, tai korrelaatio voi olla sattumaa. Järkevän pää-
töksen tehdäksemme tarvitsemme aina enemmän
informaatiota kuin pelkän korrelaation. Kausaalinen
relaatio vallitsee vain osassa niistä mahdollisista maa-
ilmoista, joissa havaittu korrelaatio vallitsee. Näiden
muiden mahdollisuuksien poissulkemiseksi tarvitaan
tyypillisesti kokeellista tutkimusta.

Virhepäätelmistä

Koska periaatteessa mitkä tahansa kaksi lausetta voi-
daan liittää toisiinsa ja saada aikaan argumentti, on vir-
heellisiä päätelmiä olemassa loputon määrä. Voimme
kuitenkin identifioida tietyn joukon päätelmiä, jotka
ovat melko yleisiä mutta todistusvoimaltaan kyseen-
alaisia. Tällaiset päätelmät esiintyvät usein keskuste-
lussa ja toimivat usein todellista voimaansa tehok-
kaammin, mutta ne esiintyvät myös yksilön omassa
privaatissa päättelyssä. Virhepäätelmien tutkimus on
argumentaatioteorian tärkeä osa ja niiden esiintymät,
analyysit ja analyysien perustelut ovat kaikki vilkkaan
keskustelun kohteena. Modernin virhepäätelmien
tutkimuksen näkemys on, että perinteisesti virhepää-
telmiksi kutsut argumentit tulisi mieltää argument-
tiskeemoiksi, joilla on hyviä ja huonoja esiintymiä.

Esimerkiksi tieteellisiin auktoriteetteihin on usein
järkevää uskoa. Toisaalta sama argumentti voi olla riit-
tävä toisessa kontekstissa ja riittämätön toisessa. Se,
mikä on järkevää auktoriteettiin nojaamista maallik-
kojen keskustelussa, ei todennäköisesti ole sitä kah-
den fyysikon välisessä tieteellisessä erimielisyydessä.

Erilaisiin virhepäätelmiin voi tutustua kriittisen
ajattelun kirjallisuudessa tai aloittaa vaikkapa netti-
haulla. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, ettei pelkän
listan opettelulla muututa kriittiseksi ajattelijaksi. On
tärkeää ymmärtää se konteksti, jossa päätelmä esitet-
tiin, millaiset tiedolliset vaatimukset ja mahdollisuu-
det keskustelijoilla oli, ja mihin periaatteeseen päätel-
mä yrittää vedota. Vain näitä seikkoja harkittuamme
voimme todeta päätelmän virhepäätelmäksi. Tyypil-
lisesti virhepäätelmät eivät todista johtopäätöstään

deduktiivisessa mielessä, mutta tämä ei vielä itsessään tee päätelmästä joka tilanteessa irrationaalista.

Lopuksi

Olemme tässä kirjoituksessa tutustuneet kriittisen ajattelun ideaan, argumentoinnin analysointiin ja arviointiin ja hyvän päättelyn perusteisiin. Aihe on kuitenkin valtavan laaja ja jokainen esitys on välttämättä vajavainen. Olen kuitenkin toivottavasti välittänyt lukijalle alustavan kuvan siitä, millaisiin asioihin ja periaatteisiin tulisi tutustua, jotta voisi kehittää omaa kykyään ajatella kriittisesti. Kriittinen ajattelu on taito, jossa jokainen voi kehittyä.

Olen jättänyt kokonaan keskustelun ulkopuolelle sen laajan empiirisen kirjallisuuden, joka ihmisten päättelystä on saatavilla. Tämä aineisto kertoo korutonta kieltä siitä, miten rajallinen päättelykykymme on ja miten huonosti usein suoriudumme suhteessa kykyihimme. Sen lisäksi, että olemme rajallisia kognitiiviselta kapasiteetiltamme, pyrimme monesti välttämään ajattelua ja usein jopa prosessoimme viestejä, joita meidän tulisi punnita huolellisesti rationaalisin keinoin, niillä aivojemme lohkoilla, joilla käsitellään tunteita.⁶

Empiirinen aineisto päättelystä tukee myös väitettä, että kaikkein yleisin virheemme on, ettemme kunnolla harkitse oman kantamme kanssa ristiriidassa olevia argumentteja. Meidän taipumuksemme sortua huonoihin argumentteihin tai vältellä itse ajattelua ei kuitenkaan ole syytä antaa johtaa meitä pessimismiin, mutta se muistuttaa siitä, että vain huolellinen älyllinen ponnistelu mahdollistaa rationaaliset uskomukset.

On helppo huomata virheitä toisten päättelyssä silloin kun jo valmiiksi uskoo tai tietää, että johtopäätös on väärä. Paljon haastavampaa on oppia huomaamaan, milloin oma kanta on huonosti perusteltu. Mikään määrä hyvän päättelyn periaatteiden opiskelua ei auta, jos emme ole valmiita soveltamaan näitä periaatteita. Myös silloin kun omat uskomuksemme ovat vaakalaudalla.

JUHO RITOLA

KIRJOITTAJA TOIMII TUTKIJATOHTORINA TURUN YLIOPISTOSSA

VIITTEET:

¹ VAIKKA SUKUPUOLTEN ERILAINEN KOHTELU ASEVELVOLLISUUDEN SUHTEEN ON SUOMEN LAISSA JÄTETTY TASA-ARVON ULKOPUOLELLE, VOIMME SILTI KYSYÄ MIKSI ERI SUKUPUOLTA OLEVIA HENKILÖITÄ TULISI KOHDELLA ERI LAILLA SENKIN JÄLKEEN KUN HE OVAT PÄÄTTÄNEET RYHTYÄ SUORITTAMAAN ASEPALVELUSTA ELI OVAT JO KYSEISEN JÄRJESTELMÄN SISÄLLÄ. MEHÄN EMME ESIMERKIKSI HYVÄKSYISI, ETTÄ ASEPALVELUKSEN SUORITTANEITA NAISIA EI HYVÄKSYTTÄISI MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUUN.

² HUOMAAMME TIETYSTI, ETTÄ MYÖS JONE NIKULA SYYLLISTYY IHMISEEN VETOAMISEEN. RÄSÄNEN ON KIRJOITTAJEN MUKAAN ESITTÄNYT ALOITTEESSAAN, ETTÄ SUKUPUOLTEN VÄLISEN TASA-ARVO ON PERUSTE MUUTTAA NYKYKÄYTÄNTÖÄ, MUTTA NIKULAKIN OHITTAI TÄMÄN PERUSTEEN KOKONAAN JA KESKITTYI PERUSTELUSSAAN RÄSÄSEN HENKILÖKOHTAISEEN OMINAISUUTEEN, SIIS SIIHEN, ETTÄ HÄN ON ÄITI. MUTTA SE, ETTÄ RÄSÄNEN ON ÄITI, EI OSOITA, ETTEI SUKUPUOLTEN VÄLINEN TASA-ARVO OLE PERUSTE NYKYKÄYTÄNNÖN MUUTTAMISEEN.

³ SANALLA 'KRIITTISYYS' EI SIIS TARKOITETA TÄSSÄ YHTEYDESSÄ SITÄ, ETTEI HYVÄKSY JOTAIN TIETTYÄ VÄITETTÄ (VRT. "SUHTAUDUN TÄHÄN VÄITTEeseen KRIITTISESTI").

⁴ TOISAALTA VOIMME TIETYSTI TODETA, ETTÄ ARGUMENTOINNIN, SIIS ARGUMENTTEJA KÄYTTÄVÄN TOIMINNAN, AINOA TAVOITE EI OLE TÄMÄ. ARGUMENTTIA VOIDAAN KÄYTTÄÄ ESIMERKIKSI PILAILUUN, LEIKKIIN, HÄMÄYKSEEN, HURMAAMISEEN JNE.

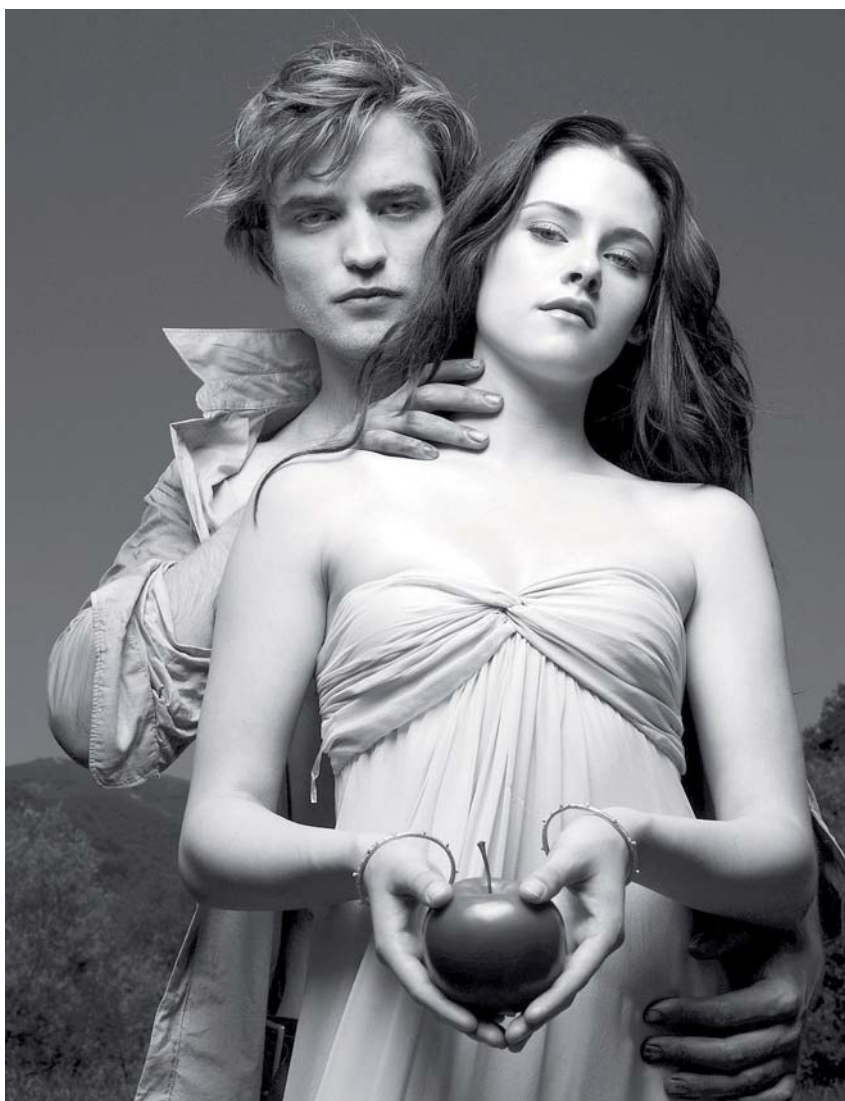
⁵ TOISAALTA, VAIKKEMME VOISIKAAN VARMENTAA PREMISSEJÄ, VOIMME SILTI ARVIOIDA PÄÄTTELYN VAHVUUTTA. NORMAALISTI PYRIMME ARVIOIMAAN SITÄ ONKO JOHTOPÄÄTÖS TOSI, EDELLYTTÄEN ETTÄ PREMISSIT OVAT TODET. TILANTEESSA, JOSSA EMME VOI VARMENTAA PREMISSEJÄ VOIMME ARVIOIDA SITÄ OLISIKO JOHTOPÄÄTÖS TOSI, EDELLYTTÄEN ETTÄ PREMISSIT OLISIVAT TODET. ARVIOINNIN TULISI SILTI PERUSTUA MOLEMMISSA TAPAUKSISSA SAMOIHIIN PERIAATTEISIIN

⁶ TÄTÄ EI TULE TULKITA NIIN, ETTEI TUNTEILLA OLE MITÄÄN SIJAA RATIONAALISESSA AJATTELUSSA TAI ETTÄ NE OVAT PERUSTAVALLA TAVALLA RISTIRIIDASSA RATIONAALISUUDEN KANSSA. TUNNE EI KUITENKAAN TYYPILLISESTI KERRO MEILLE ONKO JOKIN VÄITE USKOMISEN ARVOINEN.

KRIITTISEN AJATTELUUN PEREHTYMISTÄ VOI JATKAA ESIMERKIKSI TUTUSTUMALLA SEURAAVIIN KIRJOIHIN, JOISTA LÖYTYY MYÖS RUNSAASTI VIITTEITÄ SYVENTÄVÄÄN OPISKELUUN: KAKKURI-KNUUTTILA, M.-L. (TOIM.) (1998). ARGUMENTTI JA KRITIIKKI: LUKEMISEN, KESKUSTELUN JA VAKUUTTAMISEN TAIDOT. HELSINKI: GAUDEAMUS.

SIITONEN, A. JA I. HALONEN (1997). AJATTELU JA ARGUMENTOINTI. PORVOO: WSOY.

Yliluonnollisen VIHDYTTÄVÄÄ

Stephenie Meyerin ”Twilight”-saagan neljännen ja viimeisen osan suomennos ”Aamunkoi” (2008) ilmestyi 22. lokakuuta. Sarjan aiemmat osat ovat Houkutus (2005), Uusikuu (2006) ja Epäily (2007).

Kirjasarja kertoo Bella Swanista, joka muuttaa äitinsä luota Phoenixista isänsä luo kylmään ja sateiseen Forks-nimiseen pikkukaupunkiin. Hänen elämänsä muuttuu, kun hän tapaa yliluonnollisen upean pojan Edward Cullenin ja rakastuu häneen. Parin suhteessa on kuitenkin yksi mutka: Edward on vampyyri. Hän rakastaa Bellaa, mutta samalla himoitsee hänen vertaan. Edward ja hänen sukunsa ovat päättäneet olla metsästämättä ihmisiä ravinnokseen. Houkutus on kuitenkin aina läsnä.

Metsissä liikkuu myös vampyyrejä, jotka metsästävät ihmisiä. Heitä ovat mm. James, Victoria ja Laurent. Cullenit joutuvat heidän kanssaan taisteluun suojellessaan Bellaa. Edward tappaa Jameksen.

18-vuotispäivänään Bella satuttaa itsensä verisesti. Edwardin veli Jasper ei verta nähdessään voi vastustaa kiusausta. Hän yrittää tappaa Bellan. Cullenit päättävät lähteä kokonaan pois Bellan elämästä suojellakseen häntä. Bella suree monta kuukautta kunnes tapaa lohduuttajan, Jacobin. Myöhemmin Jacob muuttuu ihmissudeksi, jotka ovat vampyyrien vihollisia. Jacob rakastuu Bellaan, mutta Bella pitää häntä vain ystävänä.

Väärinkäsityksen seurauksena Edward luulee, että Bella on kuollut. Edwardin sydän särkyä ja hän lähtee Italiaan anomaan kuolemaa Voltureilta, vaikutusvaltaiselta vampyyriperheeltä. Bella ja Edwardin sisko Alice ehtivät pelastaa Edwardin, joka palaa takaisin Bellan elämään.

Kolmannessa kirjassa Bella tajuaa rakastavansa myös Jacobia. Jacob ja Edward tais-

televat Bellasta. Edward voittaa. Jameksen kuolemasta raivostunut Victoria haluaa tappaa Bellan. Hän epäonnistuu ja Edward tappaa Victorian.

Bella ja Edward menevät naimisiin. Bella tulee raskaaksi, vaikka sen ei pitäisi olla mahdollista ihmisen ja vampyyrin välillä. Edward joutuu muuttamaan Bellan vampyyriksi, jotta Bella selviäisi synnytyksestä. Volturit luulevat, että Edward on muuttanut syntyneen lapsen Renesmeen vampyyriksi, joten he päättävät tuhota koko Cullenien perheen.

Suurta lopputaistelua ei valitettavasti tule, vaan asiat selviävät neuvottelemalla. Edward, Bella ja Renesmee saavat elää yhdessä ikuisesti.

Todella mukaansatempaavassa ja hyvin keksityssä Twilight-saagassa esiintyy paljon yliluonnollisia asioita. Vampyyrit eivät vanhene. He eivät voi tappaa itseään, eikä heitä voi tappaa muuten kuin repimällä riekaleiksi ja polttamalla. Vampyyrit liikkuvat yliluonnollisen nopeasti ja ovat käsittämättömän vahvoja. Ihmisverta juovilla vampyyreilla on punaiset silmät, eläimiä syöville kullanuskeat, janoisilla mustat. Voltureiden Jane voi kiduttaa ketä tahansa ajatuksen voimalla. Alicella on ennalta näkemisen kyky. Edward lukee kaikkien muiden ajatuksia paitsi Bellan.

Kirjasarjassa viehättää Edwardin täydellisyys ja se, että vampyyrit ovat moderneja olentoja eivätkä mitään mustavalkoelokuvien perinteisiä pökölöitä. Kyseessä on liikuttava rakkaus ja toimiva jännitystarina. Vaikka vampyyreja ei olekaan olemassa, saaga saa toivomaan, että eräs sellainen kävelisi joskus koulun käytävällä vastaan.

SAARA JÄRVINEN

KIRJOITTAJA ON 12-VUOTIAS 7-LUOKKALAINEN VANTAALTA.
KIRJOITUS ON KORSON KOULUN TAKSVÄRKIPÄIVÄN TYÖ.

Tapani Hietaniemi

23.3.1958-3.10.2009

Rakas ystäväni, Skepsis ry:n Tieteellisen neuvottelukunnan, Helsingin Vapaa-ajattelijain hallituksen ja Vapaa Ajattelijan toimitusneuvoston jäsen Tapani Hietaniemi menehtyi äkillisesti kotonaan aamuyöllä 3.10.2009.

Meidän oli tarkoitus mennä yhdessä Kotkaan alustamaan Humanistiseminaariin. Tapanin piti nousta junaan Pasilasta. Lähetin Tapanille tekstiviestin, jossa kysyin onko hän junassa. Tapanin puoliso soitti saman tien ja kertoi suru-uutisen.

Tapani Hietaniemi ehti aivan liian lyhyeksi jääneen elämänsä aikana tehdä valtavasti asioita. Osmo Soininvaara, jonka eduskunta-avustajana Tapani aikoinaan työskenteli, kirjoittaa muistosoissaan: ”Tapani oli sielultaan tiedemies ja vastusti kaikkea huuhaana pitämäänsä. Se näkyi myös hänen toiminnassaan työväenopiston johtokunnassa, jossa hän edusti vihreitä kahdeksan vuotta.” Tapani vastusti henkeen ja vereen huuhaakurssien ottamista työväenopiston opinto-ohjelmaan.

Uskontokriittisessä toiminnassaan Tapani auttoi valtavalla panoksella rakentamaan ”uskomaton.fi”-nettisivustoa ja Helsingin Vapaa-ajattelijain uusia nettisivuja. Tämän toiminnan ohella Tapani jatkoi väsymättä tärkeää työtään Vapaa Ajattelijan toimitusneuvostossa.

Oheisessa valokuvassa, jonka Erkki Haapaniemi otti kesällä 2008 liiton toimiston kokoushuoneessa, olemme Tapanin kanssa vastaa-

massa piispa Heikalle ja piispa Peuralle. Vastine Heikalle julkaistiin Vapaa Ajattelijan numerossa 5/2008. Se oli ensimmäinen, vaan ei viimeinen yhteistyöni Tapanin kanssa. Myöhemmin vastasimme Kanava-lehdessä piispa Huoviselle.

Tapani rakasti väittelyä ja erityisesti hän piti heppoisten perustelujen tai onttojen mielipiteiden romuttamisesta. Sen Tapani teki joskus suorastaan musertavalla tavalla. Tavattoman älykkäänä ja oppineena sekä sivistyneenä ja humanina ihmisenä Tapani kuitenkin pyrki väittelyissä kasvattamaan, opettamaan vastapuolta.

Tapani oli skeptikko ja sekularisti par excellence, mutta samalla hän kunnioitti mielipiteiden ja katsomusten kirjoa. Tapani oli sydämeltään liberaali humanisti. Hän tapasi kasvotusten tapahtuvissa väittelyissä sanoa: ”Olkaaamme siitä yhtä mieltä, että olemme asiasta eri mieltä”, jos tilanne uhkasi muuttua riidaksi. Tuo jos mikä osoittaa Tapanin suurisieluisuuden ja ystävällisyyden. Hän oli väittelyissä kova pala vastustajilleen, mutta usein juuri näistä väitelyistä syntyi luja, läheinen ystävyys. Niin myös minun kanssani.

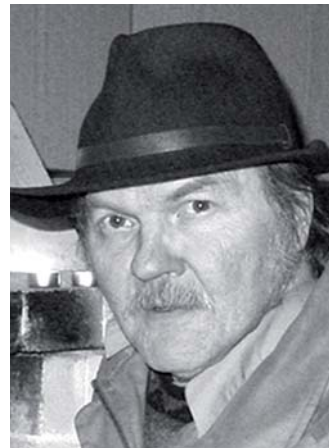
Lepää rauhassa rakas ystävä. Meitä jäi mitava joukko sinua kaipaamaan.

JUSSI K. NIEMELÄ

KIRJOITAJA ON VAPAA-AJATTELIJAIN LIITTO RY:N JA HELSINGIN VAPAA-AJATTELIJAT RY:N PUHEENJOHTAJA SEKÄ DARWIN-SEURAN, HUMANISTILIITTO RY:N JA SKEPSIS RY:N HALLITUKSEN JÄSEN.

Matias Päätal

20.12.1941 – 18.9.2009

Skeptikko-lehden ahkera avustaja Matias Päätal kuoli syöpään syyskuussa. Oululainen Päätal oli mm. viestinnän opettaja, kuvataiteilija ja tieteistä kirjoittava freelance-toimittaja. Erityisesti häntä kiinnosti tähtitiede.

Vuosi 2002 oli Päätalon tuotteliain Skeptikko-lehdessä. Häneltä julkaistiin kirjoitus jokaisessa lehden numerossa. Numerossa 1 hän arvosteli keskustelupalstalla Esko Valtaojan kirjaa ”Kotona maailmankaikkeudessa” otsikolla ”Kannattaako oravaa ampua tykillä?” Numerossa 2 hän ihmetteli venäläisen tri Dimitrijeffin outoja väitteitä aurinkokunnastamme. Numerossa 3 hän kysyi: ”Mikseivät humanoidit vastaa?” Numerossa 4 hän kirjoitti kokoelmasta väitteitä, jotka kuohuttivat yliopistoväkeä Oulussa: ”Ute-le-teoriaa ei ole vielä olemassa?”

Päätalon tietokoneella tekemää avaruustaidetta oli näytillä mm. kesällä 2008 tiedekes-

kus Heurekassa Vantaalla. Hänen näyttelyssä olleesta kuvastaan, joka esitti

näkymää Helsingin Katajanokalta 11.7. 5900, poimitiin kansikuva Skeptikko-lehteen 3/2008.

Matias Päätal pohti Skepsiksen jäseneksi liittymistä pitkään. Jäseneksi hän liittyi kuluvan vuoden alussa – pontimenaan mm. Skeptikko-lehden asiasisällön monipuolistuminen. Skeptikossa 1/2009 Päätal esiteltiin lukijoille ”Minä, skeptikko” -palstalla. Myös Ultra-lehteen kirjoittanut Päätal arvioi artikkelissa olevansa ”intervallskeptikko”, jolla on perusteltu syy epäillä myös skeptisyyttä.

Päätal julkaisi kolme kirjaa: ”Tähtiä ja outoja ilmiöitä” (2006), ”Sodan mysteerit” (2008) ja ”Tähdistä olemme tulleet” (2008).

RISTO K. JÄRVINEN

Hulda Clark

18.10.1928 – 3.9.2009

Hulda Clark kirjoitti mm. kirjat ”The Cure for All Cancers”, ”The Cure For All Advanced Cancers”, ”The Cure for HIV and AIDS” ja ”The Cure and Prevention of All Cancers”. Hän kuoli 80-vuotiaana sairastuttuaan ”muittelee myeloomaan”, veren ja luuytimen plasmalutuihin liittyvään pahanlaatuiseen syöpäsairauteen. Ironista kyllä, Hulda Clark kertoi kirjassaan ”The Cure For All Advanced Cancers” auttaneensa parantamaan potilaan, joka oli sairaustanut samaa syöpää kuin mihin Clark itse menehtyi.

Hulda Clarkin parannuskeino oli hänet kuuluisaksi tehnyt elektroninen Zapper-laite, jonka aiheuttamien sähkövärähdyksien hän väitti tuhoavan kehossa sairauksia aiheuttavat bakteerit, virukset ja loiset. Zapperin toimivuudesta ei edelleenkään ole mitään näyttöä, mutta vieläkin esim. suomalainen ”lootuskauppa.fi” mainostaa ”VariZapperia”, jonka sähkövärähdyksien väitetään tuhoavan kaiken pahan ihmiskehosta vain muutamassa minuutissa. Tästä huolimatta laitteen ohjelmassa on myös vaihtoehto ”60 minuutin kestopapperointi”.

RISTO K. JÄRVINEN

Basava Premanand

17.2.1930 – 4.10.2009

Suomessakin käynyt gurunpaljastaja, taikuri ja skeptikko Basava Premanand kuoli 79-vuotiaana 4. lokakuuta 2009 Tamilnadussa Intiassa. Pitkän uransa aikana Premanand selviytyi ainakin kuudesta murhayrityksestä, mutta ei äskettäin diagnostisoidusta mahasyövästä.

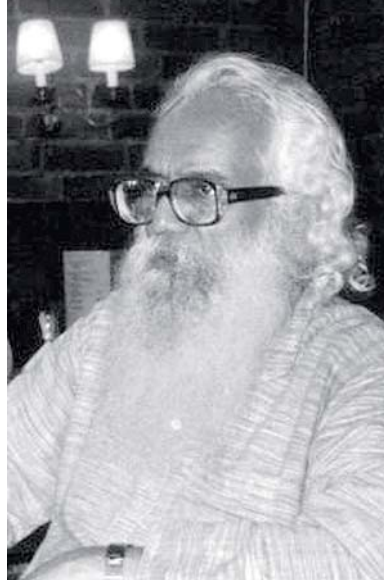
Toimintansa luonteen, laajuuden ja merkityksen puolesta Premanandin vertainen skeptikko maailmassa on vain James Randi.

Premanand oli perustamassa Intian skeptikkoliikettä (Indian CSICOP) ja Intian rationalistiliikettä (Federation of Indian Rationalist Associations). Premanand julkaisi ja toimitti ”Indian Skeptic” -lehteä vuodesta 1988 lähtien. Lehteä on postitettu Suomen Skepsikselle näihin päiviin saakka.

Paitsi organisaattori Premanand oli myös varsinainen paljasjalkaskeptikko: hän kiersi 40 vuoden ajan Intian kyllä ja kaupunkeja esittäen itse samoja temppuja, joita fakiirit, gurut, swamit ja muut ”godmanit” väittivät ihmeiksi. Samalla hän kertoi miten temput tehdään ja selitetään luonnollisilla syillä. Ulkomaankiertueet ulottuivat melkein 50 maahan, Suomi mukaanluettuna.

Premanand syntyi Keralassa vuonna 1930 hindutaustaiseen perheeseen. Hänen vanhempansa osallistuivat myös teosofiseen liikkeeseen. Koulunkäynti päättyi 12-vuotiaana koulusta erottamiseen, kun hänen vanhempansa kieltäytyivät täyttämästä koululomakkeen kohdista, joissa kysyttiin kastia ja uskontoa.

Premanand kertoi lapsena uskoneensa ihmeisiin ja hakeutuneensa erottamisen jälkeen kuuluisien gurujen, mm. Swami Sivananda Ma-

KUVA: MARKKU JAVANAINEN

Askeetti Premanand tyytyi vain mehulasiin Skepsiksen tilaisuuden jälkeisissä illanistujaisissa Helsingissä.

harajin, oppilaaksi. Premanand havaitsi, että guruilla itsellään oli samoja sairauksia, joita he olivat parantavinaan muilta ihmisiltä. Kysymyksen miksi he eivät paranna itseään, hän sai vain kierteleviä ja vältteleviä vastauksia tyyliin ”vapaudun näin synneistäni”.

Premanand huomasi vähitellen, että kaikki ”ihmeet” perustuivat sorminäppäryyteen ja muuhun silmänkääntöön, kemiallisten aineitten ja mekaanisten välineiden käyttöön ja ihmisruumiin toiminnan tuntemiseen. Kaiken takaa paljastui vallantavoittelu tai pelkkä rahanhimo. Noin 20-vuotiaana Premanand oli lopullisesti menettänyt uskonsa ihmeisiin ja pyhiin miehiin.

Käännekohta Premanandin toiminnassa oli Keralassa syntyneen ja Ceylonilla vaikuttaneen professori Abraham Kovooren tapaaminen tämän ihmeidenpaljastuskiertueella Intiassa vuonna 1969. 1800-luvun puolella syntynyt Kovoore oli varhainen skeptikkoliikkeen tienraivaaja. Hän tarjosi jo vuodesta 1963 alkaen 100 000 rupian palkintoa valvotuissa olosuhteissa tehdystä yliluonnollisesta ihmesteosta.

Kovooren skeptinen toiminta tarjosi esimerkin ja mallin Premanandin koko loppuelämälle, jonka hän omisti rationaalisen ajattelutavan

edistämiselle ja huijarien paljastamiselle. Kun Kovoov kuoli vuonna 1978, jatkoi Premanand Kovoovin perustaman haasteen tarjoamista.

Kovoovin ja Premanandin paljastusten pääkohde oli Satia Sai Baba (s. 1926), joka oli Intian tärkein godman jo 1960-luvulla. Premanand toisti Sai Baban temput kuten ”vibutin” (pyhä tuhka) ja kullan materialisoinnin tyhjästä. Premanand myös haastoi tyypilliseen humoristiin tapaansa Sai Baban taikomaan suurempia kultakimpaleita kuin mitä tämän hihaan mahtuu. Satia Sai Baban arkkihollinen Premanandista tuli viimeistään hänen julkistettuaan 800-sivuisen kirjan - ”Murders in Sai Baba’s Bedroom”, joka käsitteli hämäriä kuolemantapauksia

Gurujen paljastukset johtivat lukuisiin vaiennamisyhtyrtyksiin. Premanand kivitettiin sairaalakuuntoon, autolla yritettiin ajaa hänen päälleen, hänen jeppinsä jarrut rikottiin jne.

Uransa loppupuolella hän sai myös virallista tunnusta, kun Intian valtion tieteenedistämisneuvosto palkitsi hänet vuonna 1997 tieteen popularisoinnista. Ansioiksi mainittiin mm. 1500 ihmeen selittäminen, 7000 luentoja ja demonstraatiota, 30 kirjaa malajalamiksi (Keralan osavaltion pääkieli) ja kuusi englanniksi, 70 TV-esiintymistä sekä kuukausittain ilmestyneen Indian Skeptic -lehden julkaiseminen.

Premanand vieraili Suomessa Skepsiksen kutsumana huhtikuussa 1992. Toimin Premanandin autonkuljettajana ja avustajana, kun hän valmistautui esiintymään Helsingin yliopiston suuressa luentosalissa. Hän ei voinut kuljettaa

yli rajojen palavia nesteitä ja muita kemikaaleja ja välineitä, joita jouduin hankkimaan apteekeista ja rautakaupoista.

Premanandin Suomessa esittämiin godmanien temppuihin kuuluivat mm. kielen lävistäminen verettömästi metallipiikillä, veden muuttaminen viiniksi, leivän monistaminen suuren joukon ruokkimiseksi, pyhän tuhkan luominen tyhjästä, lasin syöminen, ihon polttaminen liekillä ilman vahinkoa ja sydämen pysäyttäminen. Premanand myös selitti useimmat temput.

Esimerkiksi hehkulampun lasi pitää ennen nielemistä hienontaa pureskelemalla (salissa rouskutus kaikui hyvin), vatsan pohjalle pitää ensin syödä banaani (yksi riitti vaikka hankin varmuuden vuoksi kolme), jolloin lasimurska luistaa hyvin läpi suoliston. Ihoa polttaessa liekkiä tai kättä pitää liikuttaa koko ajan, jotta välttyy palovammoilta. Yliopiston ilmastointiin joutunut savu aiheutti hälytyksen, mutta onneksi tilaisuus ehti päättyä juuri ennen palomiesten saapumista.

Tilaisuudessa oli noin 400 maksanutta läsnäolijaa. Askeettisena luonteena Premanand ei vaatinut mitään palkkiota kahta ylijäänyttä banaania lukuun ottamatta, mutta luovutimme hänelle niiden lisäksi suuren osan tilaisuuden tuloista Intian skeptikkoliikkeen tukemiseen.

Kuten esikuvansa Abraham Kovoov myös Basava Premanand teki tieteele viimeisen palveluksen testamenttaamalla ruumiinsa kuoleman jälkeen lääketieteellisen tutkimuksen käyttöön.

MARKKU JAVANAINEN

Minun mielestäni Premanandin luento oli syvällisempi ajatusten herättäjä kuin vain ohikiitävä hetki, jolloin saattoi ”toisten kristittyjen” kanssa luvan perästä naureskella pimeästä pakanuudesta kumpuaville näennäisihmeille. Premanandin kritiikki kohdistui yhtä hyvin aidoiksi väitettyihin kristillisiin ihmeisiin historiassa ja nykyajassa. Onko siis ihmeitä? Agnostikko ja skeptikko sanonee vain: fantasiahmeitä on. Jos joku tarvitsee niitä elämänfilosofiansa rakennuspuiksi, se on kunnioitettavaa. Jos joku töineen selviää ilman minkään kategorian ihmeitä, se on yhtä lailla kunnioitettavaa.”

SUMMARY

"Let science proceed!"

BY RISTO K. JÄRVINEN

In October, the Finnish evangelical student and school mission arranged a debate at the Helsinki University, where professors Kari Enqvist and Tapio Puolimatka talked on the subject "does science lead to atheism". Enqvist (who is a member of the Skepsis' Scientific Advisory board) showed that creationist debates are worth partaking, in spite of the risk of them afterwards advertising "their lecture at the University" where the speaker was "a sciencebook Finlandia-prize winner professor of cosmology".

The challenge is worth receiving, if one is verbally, knowledge-wise and intellectually top-notch. Kari Enqvist is. Professor of education Puolimatka (who received the Skepsis' humbug prize last year) was beaten by Enqvist in the discussion six-nil.

Enqvist spoke to Puolimatka and his supporters: "Let go already, let science go its way! It's steps, finds, theories – whatever they may be, how hard to comprehend, how counter-intuitive or counter-biblical they may be – cannot besmirch faith."

Skepsis tests thought transmitter

BY RISTO K. JÄRVINEN

A middle-aged man claimed to have a paranormal ability: he can send pictures and words into other peoples' minds. Skepsis did

a preliminary test for the 10 000 euro prize. No hits were recorded, no correct picture was transmitted to the receivers in spite of hard efforts.

Explanations were: "I overextended myself. My technique failed. I had over-smoked and slept badly. The experimental setup was honest. A year ago I would have succeeded."

"Claims of my supernatural abilities have been strongly exaggerated"

BY JOSE AHONEN

In October, mentalist-magician Pete Poskiparta revealed at the Skepsis lecture in Tampere, how simple tricks have fooled even scientists to believe in the supernatural. "People surprisingly often believe that I have supernatural abilities, though I always start my performances by telling that all that you will see is only due to diligent practice. I strongly doubt that anyone has had supernatural abilities, has been in contact with another civilization in the universe, can see the future, or could create other paranormal phenomena."

TRANSLATION: OTTO J. MÄKELÄ

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Jos haluat liittyä Skepsiksen jäseneksi, lähetä oheinen lomake tai sen kopio täytettynä Skepsiksen jäsenasioista vastaavalle osoitteella:

Anna-Liisa Räihä, Borgströminkuja 1 B 19, 00840 Helsinki
membership@skepsis.fi

Yhdistyksen jäsenmaksu vuodelle 2010 (sisältää Skeptikko-lehden tilauksen) on 25 euroa tai alle 24-vuotiailla 12,50 euroa (jos olet alle 24-vuotias, ilmoita syntymäaikasi). Voit myös tilata Skeptikko-lehden liittymättä jäseneksi. Tilausmaksu on 25 euroa/vuosi. Lehtitilausta tehdessä tiedoksi riittävät nimi ja osoite. Jäsenhakemus/tilauskaavake löytyy myös Internetistä Skepsiksen kotisivuilta: www.skepsis.fi

JÄSENHAKEMUS

Haluan liittyä jäseneksi ☐ vain lehtitilaajaksi ☐

Nimi:

Ammatti ja koulutus:

Lähiosoite:

Postinumero ja -toimipaikka:

Puhelin: Sähköposti:

Haluan Skepsiksen sähköpostituslistalle ☐

Kokemus Skepsiksen toimialaan liittyvistä asioista, mahdollisesti aiheita sivuavat julkaisut, jäsenyys muissa tieteellisissä yhdistyksissä, erityiset mielenkiinnon kohteet ym.
(käytä tarvittaessa erillistä paperia):

Korostamme kuitenkin, että kuka tahansa kiinnostunut voi hakea jäsenyyttä yhdistyksen hallitukselta koulutustaustasta ja elämäkokemuksesta riippumatta.

Hyväksyn Skepsis-yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintaperiaatteet ja haluan liittyä yhdistyksen jäseneksi.

Päiväys ja allekirjoitus:

Skepsiksen haaste

10 000 euroa puhtaana käteen sille, joka tuottaa valvotuissa olosuhteissa paranormaalin ilmiön.

Dosentti Hannu Karttunen ja taikuri Iiro Seppänen ovat lupautuneet maksamaan kumpikin 2500 euroa edellä mainitusta kokonaissummasta. Haastesumma voidaan maksaa myös humanoidistipendinä – 10 000 euroa puhtaana ulottimeen sille humanoidille, joka itse noutaa stipendin ja antaa samalla DNA- (tai vastaavan) näytteen. Poikkeustapauksessa summa voidaan myös maksaa (mikäli esimerkiksi henkilötunnuksen tai pankkikortin saanti on osoittautunut humanoidille vaikeaksi) mukana seuraavalle ihmiskontaktiseuralaiselle.

SKEPSIS^{RY}

Yli 20 vuotta kysymyksiä

Skepsis ry:n yhteystiedot

Puhelinpalvelu: 0208 - 355 455

Postiosoite: PL 483, 00101 HELSINKI

Internet: www.skepsis.fi

Pankkiyhteys: AKTIA 405529-2111988

Jäsenasiat, lehtitilaukset, osoitteenmuutokset

Anna-Liisa Räihä

Borgströminkuja 1 B 19

00840 Helsinki

puh. (09) 698 1976

membership@skepsis.fi

Taloudenhoitaja:

Toni Heikkinen

Härkävuorentie 8

01260 Vantaa

treasurer@skepsis.fi

puh: 050 - 537 3792

Skepsis ry:n hallitus vuonna 2009

Puheenjohtaja **Pertti Laine**

varapuheenjohtaja **Otto J. Mäkelä**,

Denis Galkin, **Toni Heikkinen**, **Veikko Joutsenlahti**,

Virpi Kalakoski, **Jussi K. Niemelä**.

Alueyhteyshenkilöt

Joensuu: Vesa Tenhunen

puh. (013) 123 254

vesa.tenhunen@skepsis.fi

Jyväskylä: Juha Merikoski

puh. 040 - 7551 820

juha.merikoski@skepsis.fi

Oulu: Juha Vuorio

puh. 040 - 500 6955

juha.vuorio@skepsis.fi

Tampere: Jose Ahonen

puh. 040 - 558 7497

jose.ahonen@skepsis.fi

Turku: Heikki Kujanpää

puh. 0440 - 220 420

heikki.kujanpaa@skepsis.fi

Skepsis ry:n tieteellinen neuvottelukunta

TNK:n puheenjohtaja, professori **Jukka Maalampi**

(hiukkaskfysiikka), Professori **Kari Enqvist** (fysiikka),

professori **Mika Hemmo** (oikeustiede), dosentti

Tapani Hietaniemi (yleinen historia), PsT **Virpi**

Kalakoski (psykologia), professori **Hannu Karttunen**

(tähtitiede), **S. Albert Kivinen** (filosofia), professori

Hanna Kokko (biologia, ekologia), professori **Eerik**

Lagerspetz (yhteiskuntatiede/filosofia), **Anto Leikola**

(biologia), dosentti **Marjaana Lindeman** (psykolo-

gia), dosentti **Juha Merikoski** (fysiikka), dosentti

Markku Myllykangas (terveys sosiologia), professori

Jeja Pekka Roos (sosiaalipolitiikka), dosentti **Veijo**

Saano (lääketiede), **Anssi Saura** (biologia).

Skepsis ry on vuonna 1987 perustettu suomalais-
ten skeptikkojen yhdistys.

Skepsiksen vuonna 2009 muutettujen sääntöjen
mukaan yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteeseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta.
- Edistää kiisteltyjen tai erityisen poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua.
- Edistää keskustelua tieteelliseen maailmankuvaan liittyvistä tärkeistä aiheista.
- Ylläpitää tällaisesta toiminnasta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa, järjestää kokouksia ja tilaisuuksia sekä harjoittaa tiedotus- ja valistustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton.

Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen

yhteisö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja toimintaperiaatteet. Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

Yhdistys julkaisee viisi kertaa vuodessa ilmestyvää Skeptikko-lehteä.

Mallia yhdistykselle haettiin Yhdysvalloissa 1976 perustetusta CSICOPista (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mikä ilmenee mm. yhdistysten samankaltaisina toimintaperiaatteina. Skepsis ry toimii kuitenkin itsenäisesti, vaikkakin yhteistyössä CSICOPin (nykyään CSI – the Committee for Skeptical Inquiry) ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistys on ECSOn (European Council of Skeptical Organisations) ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö.

Vastaanottaja:

0. —
1. LUSIKKA
2. HEVONEN
3. PESUKONE
4. POLKUPYÖRÄ
5. TIIEKE

Vastaanottaja:

0. Hevonen TR
1. Kissa
2. Kambome
3. Restorointi
4. Housut
5. Kivakko

Läheisyys

0. trumpetti
1. tiikeri
2. lasikkea
3. pahelin
4. auto
5. kitara

SKEPSIS ESITESTASI SYYSKUUSSA MIESTÄ, JOKA VÄITTI PYSTYVÄNSÄ VÄLITTÄMÄÄN KUVIA JA SANOJA TELEPAATTISESTI TOISTEN MIELEEN. OSUMIA: NOLLA. SELITYKSIÄ: KYMMENEN.

NÄYTÄ SKEPTIKOLTA!

**HANKI
SKEPSIS ry:n
T-paita**

Vain 10 €

Värit: musta, valkoinen ja harmaa.
Koot: Lady fit: S ja M, värit musta ja valkoinen.
Muut: S - XL, värit musta ja harmaa.

Myydään yhdistyksen järjestämissä
tilaisuuksissa ja postitse.
Tilaukset: secretary@skepsis.fi tai 09 698 1976

Kuvassa Skepsiksen hallituksen jäsenet
Denis Galkin ja Virpi Kalakoski.